

FARAGÓ ÖDÖN. Shanghai-i fénykép után.

geri utat tett az afrikai, spanyol, olasz, francia és angol vizeken.

Mikor a husz éves, de már kész tengerész hazatért az expedicióból, a család egyik barátja nagyszabású követelésekkel támadta meg.

„Aztán ösém! ha újra látjuk egymást, remélem, admirálnak tisztelhetem!”

Ugy ám! de az admirálnak éles szemekkel kell bírnia, a mi tengerészünk pedig közelről lát. Hogyan látná ő meg Lilybaeumból a karthágóiak hajószerelezését?

Nem is lett az admiraltásból semmi, hanem visszatért Fiuméba, hol a kikötő-építészettel keresett alkalmazást, — egyszersmind az angol, francia, olasz és spanyol nyelvekben szerzett (hogy a németről ne is szóljunk) eddigi ismereteit gyakorlatilag szélesbítette.

Az 1873. évi bécsi világtárlat alkalmával a kínai kormány két vámtisztviseli kinevezési okmányt ajánlott föl a külügyminisztériumnak, hogy ezek alapján egy osztrák és egy magyar alattvaló nyerhessen kezdetleges alkalmazást a mennyei birodalomban.

Ez a messi-kalandos ut tetszett Faragó Ödönnek. Benyújtotta kérvényét, melyre gróf Szapáry fiúmei kormányzó és Catinelli miniszteri tanácsos különös közbenjárására kedvező választ nyervén, az osztrák részről kinevezett Fries lovaggal együtt 1873 szeptember havában utnak indult Kína felé.

Faragó Kínába érkeztek Shangaiban lón alkalmazva, de öt hónap leteltével főnöke kiváló ajánlatára már Pekingbe hivatott be, hol egy évi idő engedtetett neki a kínai nyelv tanulmányozására. Miként fogott hozzá, miként járkozott meg vele, ezt képzelnem sem bírjuk mi, kik a kínai nyelvet csak azokról a bogarakról ismerjük, melyeket hollandus kalmárok a theáruik takaró papíraira szoktak festeni. De hogy emberül megbirkózott ezzel a faunológiai, bizonyítja az, hogy egy év elmúltával több kínai kikötőben alkalmaztatott asszisztensi minőségben, végre 1880-ban, tehát szolgálata 7-ik évében, az ichangi kikötő vezetésével bízott meg ideiglenesen.

Itt a kereskedelem fejlesztésére tett alapos és sikeres ügyködésével annyira magára vonta a kormány és főnökei figyelmét és elismerését, hogy a következő évben, a kínai nyelvből felülnő sikerrel letett vizsgálata után császári tengerészeti vámgazdátörő nevezetett ki, s mint ilyen utjag Pekingbe hivatott föl, hogy ott a főfelügyelőségnek a kínai titkárságot vezesse.

Pekingbeli tartózkodása alatt elegendő alkalma volt személyét, tehetségeit, jellemét Sir Robert Hart főfelügyelővel és a kínai kormány más kitűnőségeivel megismertetni, s ez által egy magasfokú államhivatalra, a minden tekintetben igen fontos tién-tsiin vámgazgatóságra, több méltó vetélytárs közül kiválasztatni és kineveztetni.

Faragó Ödön előkelő állásához mérve még igen fiatal; 29 éves, magas, szép külsejű, kedves modoru férfi. A magyar nyelvet — bár legfőbb olvasásban gyakorolhatta — nem felelte el, úgy beszél, mintha soha kinn nem lett volna a csanádi határból.

Saját erejéből, kitarással, kötelességűséggel, pártfogók nélkül idegen országban emelkedett kiváló állásra. Üdvözljük itthon!

Y.R.

A QUARNEROI ÖBÖLBEN.

Te vijjogó sirály,
Hajónk körül ne járj,
Viharra ne ijessz.
Kialthatsz! nem hiszek,
Csöndesek a vizek,
Hajónk vígan evez.

A tenger eleget
Látta a fölletet
És a villámokat:
Örül, hogy itt vagyunk,
Láthatja mosolyunk,
S egyszer ő is mulat.

Jól esik, itt a hol
Örök magány honol,
A vidám társaság.
Hajh, csak igaz marad:
A hol egy szív akad,
Megszépül a világ.

Ne fáraszd hát magad!
Vészjósló szavad
Hajónk föl sem veszi.
Mienk a pillanat,
Vissza nem tartanak
A vihar jelei.

Menj vissza! mondd meg a
Vihamnak, hagyja ma
A kötődést heve.
Mienk a tenger is...
Ma semmi kedve sincs
Megbirkózni vele.

DALMADY GYÖZÖ.

EGY MAGYAR EMBER KHINÁRÓL.

Faragó Ödönnek a földrajzi társaság november 16-ki ülésében tartott fölvételéről.

A híres velencei utazó, Marco Polo óta, ki hátrahagyott munkájában igen sok érdekes, de sokszor mesének is tűzött dolgokat ismert Kínáról, — már annyiból is jelentékenyen megváltoztak a viszonyok, hogy az utas ma már a suezai csatornán keresztül 45 nap alatt, Amerikán át pedig — folyton utazva — 40 nap alatt eljuthat Kínába. Közlekedésünk ilyen javulása lehetővé tette a világ körüli sétautazásokat; de mivel az még így is igen fáradsós munka, meg nagy költségekkel jár, — csak igen kevés ember teszi meg. Ha messze világot látott ember jut közénk, azt meg szoktuk kérdésekkel ostromolni, s érdeklődéssel hallgatjuk. Ilyen felfogásból indulva ki, én is bátor leszek Kínáról egynemely dolgot előadni, úgy, a hogy azt ott láttam, hallottam és tanultam.

A mi Kínának kiterjedését és lakosságát számát illeti, — az ezekre vonatkozó adatok pontossággal meg sem állapíthatók mindaddig, míg Kína belseje a nagy világ előtt zárva áll. A tulajdonképeni Kína területe 1.297,999 négyzetmérföld. Népsége volt 1812-ben 360,279,897 lélek. Ez adat, mit Tyiá-csing császárnak köszönhetünk, csak megközelítő lehetett akkor, most pedig igen csekélynek bizonyulna, ha lelkiismeretes népszámlálást lehetne keresztülvinni. De a mandarin osztály mindent a sötétségben szeret tartani: s könnyen megeshetnek, hogy a valódi nép-számnak alig felét vallanak be, csak hogy a lehető adó-többlet elkerüljön.

Hogy a kínai miképen nevezi önmagát és országát, arra egyes választ adni nem lehet. Kínának hivatalos neve mindig az uralkodó házával áll összefüggésben. Ha a dinasztia változik, az ország régi neve újjal cserélte ki. A jelen elnevezés, melytől az általunk is használt *Kína* szó ered, *Tá-csing-kuo*, magyarul a nagy máncsu-tatár birodalom. 238 évvel ezelőtt Kínát *Ming* birodalomnak hívták. Legköznapiasabb neve *Csing-kuo*, magyarul Közép birodalom; oly értelemben, hogy Kína képezne a világ szívét vagy közepét; a mi azon túl esik, az mind idegen, barbár. Innen jön az, hogy a kínai az emberiséget is két részre osztja, nevezetesen *csung* — *váj* vagyis kínai és nem kínai. Az irodalomban Kínának megint van egy, az előbbiektől egészen eltérő, de sokkal hangzatosabb neve, ez a *Hoa-kuo*, magyarul a szépségné vagy virágbőségnek birodalma; érte olyan országot, a mely a virágos gondolkodás, tehát költőies emberekben bővelkedik. Ez által Kína szellemi műveltsége és irodalmának nagysága jelképezetetik.

Mindezen elnevezések csak Kínára mint államra vonatkoznak. Egyes individuumok nemzetiségének meghatározása megint másképp történik. Ha Kína akármely városában tartó-

kodva az utcán egy embert megállítunk és azt kérdezzük tőle — milyen nemzetbeli? vagy azt feleli, hogy ő *cschi-zsén*, azaz *zöldes ember*, tehát *máncsu-tatár*, vagy pedig *chün-zsén*, magyarul *derék ember*, de a mi magában foglal mindent, a mi kínai; így hívókat *chün-há-nak*, irodalmukat pedig *chün-vén* nek nevezik. A *chün* szó Kína egyik híres dinasztijának a neve volt.

Vallásra nézve a kínai általában a Buddha hit alapveit vallja magának, mely Kelet-Indiából származott át. A művelt osztály, intelligencia, minden hitfelekezett nélküli, azaz a két nagy kínai bölc, Konfucius és Mencius tanait követi. Kínai nyelven e két név másféleképen ejtik ki, u. m. az első Kung-fü-szu, a másik Meng-tzu. Konfucius, a még ma is élő Kung család alapítója, élt 550 évvel Krisztus születése előtt, vagyis 200 évvel Róma megalapítása után. Az általa tanított hit főparancsa az, hogy „szersed és becsüld felebarátod, légy engedelmes szülőid iránt”. Mencius pedig a munkásságra és békés életre buzdította hallgatóit, a nép száján maradt mondása az: „a mely ember azt mondja, hogy ő képes egy hadsereget összeállítani, s a hadtudományban jártas, az nagy bűnös”.

Kínának mint államnak létezése visszavihető a legkorábbi időkre. Hátramaradt hagyományai szerint első uralkodója már Krisztus születése előtt a 2852-ik évben megalakult, tehát 303 évvel az önzönv után. E hosszú évek során császári uralkodója 33-szor változott, míg trónján a mai napig nem kevesebb, mint 268 uralkodó ült.

A kínainak nyelve, szófűzése, igen kezdetleges. Az egész inkább hasonlít a kis gyermekek beszédéhez, a mikor megkísérik gondolataikat először szavakba foglalni. Különböző nyelvet művelni, fejleszteni vagy idomítani nehéz is lett volna, a mennyiben ily irányú haladásnál nagy akadály volt és lesz mindig az írás. A kínai nyelvnek ugyanis nincs á-b-c-jé, írása inkább rajzolás, mint írás. Ilyen szórajza vagy írásjegye van minden egyes fő és melléknév, ige és összekötő szókákra, a melyek között némi hasonlatosságot vagy egyéb rokonságot is fölfedezni fáradságos és eredménytelen munka lenne. Hogy a kínai nyelvnek hány önálló írásjegye van, azt kerek számban meg nem határozhatom. A Khang-hsi császár parancsára készült szótár mintegy 50,000 külön írásjegyet tartalmaz. Hogy tehát a kínai nyelv minden betűjét megtanulja egy ember, hogy azokat emlékezetből leírni tudná, vagy hogy azoknak többféle jelentését eszébe tartatná, arra egy halandónak az élete nem elég. Mind e nehézségek dacára a kínai írott nyelv az, a melyet a világ más czélszerűbb írásmódja fölött az emberiség legnagyobb része használ. Sajátosság az is, hogy a kínai betűk alakja és jelentése — feltalálási idejüktől számítva — oly keveset változott, hogy ezeréves feliratok még ma is egész könnyűséggel olvashatók, míg olyan könyvek, a melyek 30 évszázaddal ezelőtt voltak írva: stílus és más tekintetben mint irányadók szerepelnek. Nagy nehézség a kínai nyelv elsajátításánál már az is, hogy a tárgyak vagy eszmék elnevezésére nem rendelkezik a kellő mennyiségű hangokkal. Különböző hangzások szava csak 421 van, ilyenek: csang, csuáng, csuán, csuán; tyüek, csühek; kuáng, ksuáng; tszung, tszuang, stb.; hogy pedig a hangszegénység zavart ne idézzon elő a beszédében, szükségessé lett a hangokat több rendbeli hangfokozatok által különböztetni meg: így például e hanggal *li* a kínai több mint 140 különféle tárgyat vagy gondolatot fejez ki; de míg *li* körtét jelent, addig *li* sógorasszonyt, *li* pedig szilvát.

A kínai nyelv tanulmányozása közben több oly szavakra jöttem, a melyek előttem a magyarhoz viszonyítva felette rokonhangzásúnak tetszettek. Ilyen szavak leginkább a háziállatok elnevezésénél gyakoriak, nevezetesen: *kutya* kínaiul *kou-dza*, vagy déli kiejtésnél *ká-tza*; *macska* kínaiul *mao-dza*. (Szembetűnő, hogy a horgony, vulgo *vas-macska* elnevezésére a kínai *thie-mao-dza* kifejezést használ, a melynek szerinti magyarra fordítása *vas-macska* jelent.) A *tyukot* kínaiul *tyi* szóval jelölik; a *ló*-nak ugyan általános neve *má*, de már a fehér vagy habos színű lovat a kínai is *ló*-nak nevezi. Ilyen rokonhangzásuk még: a *nő*, kínaiul *nü*; *méz*, *mi-dzu*; *lány*, *lán-dzu*;

fáradt, *já-la*; *vájni*, *váj*; a *szó szám*, Kína északi részén *szü-mu*, délen *szü-muk*-nak ejtik ki. Az itt elősoroltakkal azonban a hasonhangzással és hasonértelemmel bíró szavaknak nincs vége; ezek csak véletlenül maradtak fenn emlékemben; mert sajnálattal kell fölemlítenem, hogy e tárgyra vonatkozó jegyzeteim utazásaim közben elvesztettek.

Egy más, a magyarral szinte megegyeztethető szokás dik Kínában a nevek és czimne használatánál: a keresztnév sohasem iratik a családnév elé, hanem mindig utána; így például e névvel *Li-Hung-csáng*, *Li* képezi a család, *Hung-csáng* a keresztnév.

A kínai történelemben van szó a hunokról is; ugyanis említés van téve egy bizonyos harczias, kegyetlen természetű népfajról, a mely Kínába több ízben betört, még pedig rablási szándékkal; a kínai történeszek e népről *hsung-nu* vagy *hun-nu* néven emlékeznek meg, a mely elnevezés kínai nyelven annyit tesz, hogy *kegyetlen*, *durva* *csöcselék*. Ezzel egyidejűleg elmondhatom azt is, hogy a kínaiak által még régebben készített földrajzszövegek — hol a világ összes tartományai meg vannak jelezve — Magyarországot *hsung-nü-kus* vagy *hun-nü-kus*-nak nevezik; a mit azután a kínai úgy magyaráz, hogy ez azon hunoknak az országa, a kik hajdan Kínába is betörték. Hogy ez a vélemény különösen a kínai magasabb körökben erősgyökeret vert, az abból is esetből is kitetszik, a mi velem történt meg akkor, a midőn tisztelési látogatáson voltam az alkirálynál. E hatalmaság ugyanis megtudva azt, hogy ma-

Li-Hung-csáng kínai alkirály.

gyar vagyok, így üdvözölt: *hát hiszen mi fajrokonok vagyunk, mert te is ugy-e bizony mongol ember vagy!*

A kínai saját magát és országát a menyével helyezi összeköttetésbe, míg a föld más részén tartózkodó minden népet az alvilágba osztályoz; talán ezért is van meg náluk az a szokás, hogy az európai embert általában *jang-kváj-tzu*, magyarul *tengerentúli ördög* czímmel tisztelt meg. Egy kínai, a kit fölszólítottak, hogy ez illetlen elnevezés okát magyarázza meg, így nyilatkozott: „mikor az angolok első ízben Kína déli részén megjelentek, — vörös szőrrel benőtt arcuk és fejük, nagy orruk, szűk ruhába bújta ott testük, egy szóval külső megjelenésük oly félelmet gerjesztett az asszonyok és gyermekekben, hogy az „ördög! ördög!” kiáltásokkal megfutamítottak. Különböző, — így folytatá az interpellált kínai, — az angolnak kék szeme van, a mi rossz, indulatossá jellemre mutat, hangja, mikor beszél, éktelen sivító, és jobban hasonlít egy elkárhozott szellem panaszos üvöltéséhez, mint földi ha'andó beszédéhez.”

A kínai a társaséletben kimagaslik az európai fölött a mi nézetünk szerint túlságosan udvariassága által. Náluk a köznapias élet csaknem elviselhetlenné válik azok miatt a sok ezer parányi részletlegi menő illemszabályok miatt, a melyekhez egy tanult kínai embernek folyton alkalmazkodnia kell. — Ujévkor, a mely a kínainak legnagyobb, sőt lehet mondani egyedi ünnep, egy álló hónapig megszünik minden. A mandarin bezárja hivatalos helyiségét, a munkásosztály is felteszi szerszámai, házat kitisztogatja, a Buddha istenségnek oltárt emel, előkeresi és fölveszi legértékesebb ruháját, egy nagy csomag névjegyet magához vesz és beba-

rangolja vele az egész várost; mert az illem megkívánja, hogy ujévkor személyesen tiszteljen minden rokonánál, barátjánál és ismerőseinél. A látogató rangjához illő diszruhában fényes kísérettel megjelen a teremben, míg a háziur szinte nagy diszben, kalapját föntartva előresiet, s mindakétfő kellemes mosolygó arcával hangosan elküldi *shün-shih-á*, *pái-mieu-á*, a mi magyarul *új örömet*, *fehér újépet* jelent; majd mindegyik térdre borul egymás előtt, háromszor mélyen meghajol és minden hajlaskor fejét három ízben a földhöz kocztítja. E ceremónia bevezetével az elsőbbségadás nemes versengése mellett leülnek s kölcsönösen hízogzó szóvalással engedelmet adnak egymásnak a kalaplevételre; e közben pár perczet társalgással töltönek, de e társalgás tisztán az időjárás mivolta és a családtagok hogyléte iránti tudakozódásra szorítkozik.

Kínában, annak közel 5000 éves fennállása óta, nagy haladási tért a tudomány, művészet s az iparnak csaknem minden ágazata. Irodalma oly rendkívüli, a minővel más állam nem is dicsekedhetik. A regényírás, költészet, ott már a legrégibb időkben jelentékeny szerepet játszott, s az irodalom gyors növekedése szükségessé tette azt, hogy a már megírt könyv nagyobb nehezéssé nélkül többszörösíthetessék; így jöttek arra a gondolatra, hogy a betűket fatáblákra véssék, és mihelyt az első kísérlet sikerült, mindjárt gondolkodni kezdtek a betűk czélszerűbb elkészítési módjára. Így történt, hogy Kínában a nyomdászat már a 8-ik században fel volt találva, azaz hétszáz évvel előbb, mint Gutenberg és Faust megszületett volna. Történeszek a kéziratoknak és a Buddha vallás papjai által használt imkönyveknek első ki nyomtatását a Tang uralkodóház idejére teszik. E dinasztia fönnállott a Krisztus születése után számított 620-ik évtől egész 907-ig.

Késsel később föltalálták a puskaport, azt használták löfgyeerekbe; mulattatási célból csináltak rakétákat, és már Krisztus után a 969-ik évben *Tháj-tszü* császár fényes udvara előtt történt meg a tüzijátéknak első és nagyszerű bemutatása. Ezt követte néhány évvel később egy újabb találmány, a mely a tengeren hajózásnak vált egyik legfőbb kellékévé, ez volt az *iránytű*, később a papírnak finomítása. Ez időtől számítva az ipar fejlesztésére is nagy gondot fordítottak, s a fenyűzési cikkek gyártása, a porcellán készítése és mindenféle rézedények kovácsolása is egyszerre nagy lendületet nyert. A finom porcellánon kívül, a mit a ritkaság gyűjtők és a kínai különlegesség-kedvelők leginkább bámulnak, első helyet foglal el a zománcozás, vagy külföldi szokott nyelven a *cloisonné* készítése. Ez igazán fáradságos és nagy türelmet igénylő mű kidolgozási módja a *Ming* dinasztiaibeli *Csing-tháj* császár uralkodásának idejéből ered (azaz 1450 évvel Krisztus halála után). E miatt a zománcozást kínaiul *csing-t'ai-lán*-nak nevezik. Készítése az egész birodalomnak csupán egy városában, Pekingben történik. Egyszer alkalom volt egy ilyen helyiségbe bejutni s a külföldi látogatók, melyen egy zománcozott vázáknak készült kell mennie, megtekinteni. Gyártásánál a fénycsőzők: egy réz-edény a kívánt alakra kovácsolva; darabka lapított réz-sodronyok úgy hajlítva, hogy az előírt rajzot ábrázolják; többszínű zománc, nagy ügyesség, és mindenekfölött rendkívüli türelem. A rézsodronyok elhajlítására apró gyermekeket használnak, a kiknek egyedül szerszámuk egy pár csipetű. E sodronyokat az edény külsejére csoportosítják, úgy hogy azok virágokat, madarakat vagy arabeszkjeit különözlőnek és az egészet ennyivel, majd ezüsttel az edény oldalaira ragasztják. Miután a váza annyire elkészült, kezdődik a zománczozási bibelődés. Porrá zúzott színes üveget egy kanál segítségével a sodrony által képzett hézagokba hintenek; az üveg, miután már előbb vízzel lett vegyítve, az edény oldalára tapad. Mikor az edény minden hézaga meg lett így töltve, az egészet kiteszik egy e céllal készített tűz hevének mindaddig, míg az üveg egészen föl nem olvad, majd hideg helyre téve, az előbb folyékony anyag megszilárdul. E töltési és égetési műtétet addig ismétlik, a míg a készítmény minden hézaga csordulig megtelt. Ha egyszer az edény külseje egyenlő fölszint mutat, nagy gondnal kicsiszolják és a mutatkozó sodrony-hálózatát becsiszolják. Egy kö-

zönység nagyságu edény elkészítése hat hetet igényel.

Nagyon fontos és általunk is igen jól ismert ága az iparnak Kínában a selyemtermelés, mely messé regőségű időkből ered. Történeszek azt állítják, hogy mikor a gyapot a *Yian* dinasztia alatt Krisztus után 1260-ban Indiából Kínába először áthoztatott és ott ismert tárggyá lett, már akkor a selyemtermelés Kínában 4000 esztendeje, hogy ismeretes volt. A gyapot bevitelével a selyemkémek gyártása igen elhanyagolatott mintegy 400 évig, csakis az utóbbi időkben kezdett újra nagyobb mérvben kifejlődni. Most már szebbnél szebb selyemkémeket készítenek, s ezek a színek élénksége és változatossága dolgában fölülmulhatnak. A kínai császár és udvara használatára készült selyem Kiangnan tartományban gyártatik és foglalkoztat valami 545 selyemkészítő telepet; az ott dolgozó munkások mind császári szoldban állanak. Azon selymek, melyek az udvar tagjai részére készülnek, bárki által is vehetők, ellenben a császár személyes használatára szőtt kemek közönséges halandó által nem csak hogy meg nem vehetők, de még csupa megtekintést végezt sem könnyű hozzájuk jutni. Ezek leginkább arany-szállakkal beszótt és himzésekkel gazdagon ellátott sárka színű selymekkémek. Kínának egyenes selyemkivitele külföldre évenként kerek számban *száz millió* forint értékét képviseli; míg bent termesztett theájából külföldi fogyasztásra a múlt évben kivitték 110,000,000 forint értékűt, 10 évvel ezelőtt a thea kivitelének értéke alig ment 60,000,000 frtra. E szerint a kínai thea fogyasztása nem hogy csökkenne, de óriási mérvben növekszik és pedig dacára az angol termelők törekvéseinek, kik a theaültetést Kelet-Indiában, sőt Ausztráliában is meghonosították már.

Érdekes és mulattató, ha az embernek alkalma nyílik egy kínai ebédnél részt venni. Az étkezésre meghívás nem úgy van szerkesztve mint nálunk, sőt az avatatlan nem is képes magát tájékoztatni, hogy jóllakva-e vagy éhesen jelenjék meg a kifizető időre. A meghívón csak annyi áll: „16-án esti 6 órára csészém ki lesznek tisztítva, elvárnom ragyogó megjelenésed.” Az ebédre hívott legszebb ruhájában, hivatalos jelvényeivel ellátva jelenik meg, s az előcsarnokban leülve pipázgatás és csévezés mellett várja be az összes vendéget megrögzött. Hogy találva van, azt az étel adja tudni, hogy a cseledség egy nagy réztányéron fölrepszótt dörmöbölést visz véghez. Erre a háziur vendégeit az étterembe megy és ott mindenkit rangjának megfelelőleg elhelyez. A megtisztelt egyén az asztalfőt foglalja el, míg a háziur az asztal legvégén sarkán telepedik le. Az étkezés, mint nálunk is, holmi étvágyingerővel kezdődik, a mi a kínaiaknál rendszeren száraz tük-magból áll; ezt ropogatják a vendégek sokszor egész félórán át, s csak azután jönnek föl a rendes ételek. Ezeknek minősége és elkészítési módja Kínában is a házigazda vagyonosságától függ. Magasrangú egyéneknek a legdivatosabb ételek: a feeskékesek, izletes leves-alakban; a fehér csapauszony; a tengeri fű, finom mártással; a fekete *biche de mer* (Holothuria); a fiatal bambuszsnád, becsinálva; a galambtojás, szürke lével; és egyéb édességek. Az étel egy táblán az asztal közepére van kitéve és a vendégek abból vesznek ki pálczikáikkal saját csészéikre. Evőeszközü a kínai csupán két pálczikát használ; ez helyettesíti náluk a kanalat, kést és villát is. Ebéd közben forró, czukortalan zöldséget isznak, de az izletesebb ételekhez szolgálnak fölforralt csemegeborral is, mit apró ezüst vagy arany kupákból ürítenek ki. Egy nagyobbbszerű kínai ebéd mintegy 4 órahosszat tart, mely idő alatt valami 40 különféle étel tálatatik föl. Étkezés befejeztével jobb házaknál divatban van ópium-mal kedveskedni, mit nyugágyra dőlve kéjmármorban élvez az illető. Természetes dolog, hogy ilyen összejövetelekből a nők teljesen ki vannak zárva.

A gyöngédebb nemnek, mint Keleten általában, úgy Kínában is igen alárendelt, lehet mondani elviselhetetlen szerep jut osztláyrészül. A nők ott társadalmilag nem léteznek, nemők mintegy meg van bélyegezve, sőt komoly társaságban őket előhozni, róluk beszélni, illetlen dolog. Kínai nézet szerint az ő rendeltetésük csupán az, hogy az emberiség folytatására közreműködjenek. Ők a férfiak bábuja, áruzikke,

KÉPEK KHINÁBÓL.

EGY MANDARIN REGGELI TOILETTEJE.

MINISZTEREK A TSUNG-LI-YÁMEN HELYSÉGÉBEN.

UTCZAI KÉP HANKOUBAN A THEA-IDÉNY ALATT.

KÉPEK KHINÁBÓL.

EGY ELŐKELŐ KHINAI LAKHÁZA.

IMÁRA GYÜLEKEZŐ BONZOK (SZERZETESEK.)

vagy játékszere. Ezzel ellentétben Konfuciusz taná az kívánja, hogy a fiú anyját tisztelje, imádja, bálványozza; késő vénségére pedig kényelméről gondoskodik. Igen szép és tanulságos az, mikor az ifjú tisztviselő, kézműves, vagy katonai keresményét térdén állva nyújtja át anyjának; vagy mikor a vád alá helyezett szülőt a bíróság fenytetni készül s a gyermek haját tépve rimámkodik, hogy anyja

Kínai és marcsu leány.

helyett ő bűnhődjék. A szülőt bántott fiú ellen a törvény is ritka szigorral jár el. Az anygyilkoson a kivégzés legborzasztóbb neme, a *ling-dsi* vagy az elevenen feldarabolás mütéte vitetik végbe.

A nőnemnek már kiskorúságában szenvedéshez kell szoknia. 3—4 éves korában megkezdődik a lábkötés vagyis a lábak további növekedésének megállítás. Széles, durva gyapotszalagokkal begöngyölgetik kis lábait oly erősen, hogy a véráramlás megakad. A szegény

Kínai nők lábai.

gyermek kezdetben borzasztó fájdalmakat áll ki, míg egypár év leforgása után a lábak eltorzított érzéketlen alakot öltenek. E mütétnek a testre és szellemre nagyon visszaható befolyása van: az arcnak piros, egészséges színe eltűnik és maradandóan sápadt lesz, a vidor, pajzán kedvet búskomorság váltja fel; az ímént futározni tudó kis gyermek szálnalmat gerjeszt nehézség tüpésével. Egyszóval Kínában a nők teherre lesz az élet már kora ifjúságában.

Ott a házasságra lépés is különös módon történik. Az eljegyzés a szülők közvetítése folytán megy végbe, a nélkül, hogy a jegyesek csak hírből is ismernék egymást. Még csak az sem engedtetik meg a vőlegénynek, hogy jövedőbelje arcát az összeadás előtt megpillanthassa. Ennek természetes következménye az, hogy igen sok a boldogtalan és gyűlöletesen házasság Kínában. A törvény azonban megengedi az ágyasok tartását, a mi aztán a soknejűséggel csaknem egyértelmű, mert az így született gyermekek ép oly családi jogokat élveznek, mint a törvényes nőtől származottak.

A modern találmányok, így például a gőz és villany, kezdenek már Kínában is tért hódítani. Tíz évvel ezelőtt alakult egy csupán kínai reszvényesekből álló gőzhajó-társaság, amelynek hajói most már érintik Kalifornia és Anglia partjait is. E társulat létezését a császári kormány kezdetben ignorálta, de miután háborus időkben a hadcsapatok gyors tova szállításánál nagy szolgáltatásokat tett, — kezdett arról

hivatalos tudomást venni, most pedig már jelentékeny kedvezményekben is részesíti. 1876-ban vasutja is volt Kínának, de miután azt egy ideig vállalat kormánygondnoki nélkül építette, következménye az lett, hogy rövid existenciája után a kormány kifizetés nélkül az egész készletet hajóra rakva Formosa-szigetre számkivetette. Most sinek, mozdony, vagonok egy tömegben rozsdásodnak. A távirászat hasznos voltát Kína is belátja, s első — Tientsintől Shanghaiig terjedő vonala ez évben lett a közhasználatnak átadva. Ámbár a hatósági közegek mindent elkövettek, hogy a közép annak céljáról illő fogalmat szerezzen, még sem lehetett eddig a kínai embert rábírní, hogy üzleti, vagy családi hírek tovaadásánál a villanyt használja közvetítésként. A póznáról póznára menő sodronyokról pedig azt állítják, hogy azok belül üresek s az idegen ördögök levelei azokban továbbíthatnak.

Hogy Kínának nagy és érdekes multja volt, — arról irodalma és története tanuskodnak. 4000 éves antikitással kérdő könyveiből azt tanuljuk, hogy a kezdetleges kínai faj már fenkölt szellemmel bírt és tudományt foglalkozott. A nép, érve gazdagot, szegényt, külsőjére nagy gondot fordított, és kivétel nélkül selyemruhákba öltözködött. E szokása még ma is fennáll, kivéve a szegényebb osztályt, a mely a selymet az utóbbi évszázadokban olcsóbb gyapotrúhával cserélte fel. 4000 esztendeje a kínai türelmes földmivelő volt, ilyen türelmes földmivelő még ma is. Ezekből azt tanulhatjuk, hogy a kínai maradandó nemzeti típussal bír; és ha hozzáadjuk azon faktumot, hogy életmódjában mértékletes, igényeiben egyszerű, nélkülözést elviselni tudó, hogy földje termékeny, megnyitásra váró bányái kiaknázhatatlanok; ha mindezeket figyelembe vesszük: úgy bátran lehet állítani, hogy Kína nagyszerű jövőnek néz elé; s a mint volt már a multban egy kisebb-mongol invázió, úgy lehet attól tartani, hogy ez a jövőben ismétlődni fog s még jöhet elő idő, a mikor Kínának tulságosan szaporodó fiai a világ minden zugát megtöltendik.

ELSŐ NAPJAIN A MENNYEI BIRODALOMBAN.

Faragó Ódon jegyzeteiből.

Mint minden távol fekvő országok népeiről, úgy a kínaiakról is igen homályos fogalmaim voltak, s még ifjabb koromban vágytam az előttem igen érdekesnek tetsző kontyos embereket saját földjüknél fölkeresni. Nagyon áldottam tehát a sorsot, midőn nekem azt jutatta osztályrészem, hogy életemnek egy jelentékeny részét a mennyei birodalomban töltssem. Első állomásom volt Shanghai. E kikötő jelentősége már akkor is nagy volt; haladásra azonban, kivált az utóbbi időkben, óriási merveket öltött. Ott az európaiak a nekik kijelölt helyre mintaszerűen berendezett és nagyvárosias kinézésű telepet építettek, míg maguk a kínaiak, mintegy elzárkózva, magas kőfallal körülvett külön városban élnek.

Megérkezésemkor mindjárt feltűnt a kínaiak nagy közönyössége, a melylyel minden európai hasznos találmány iránt viselkedtek. Ott áll nekik mintaképül az angol gyarmat szép palotásora, szabályosan berendezett tiszta utcáival; ott láthatják a gázvilágítást; tapasztalhatják a fakkal beültetett térségeknek hasznos és kellemes voltát; élvezhetik a déli növényekkel gazdagon és művésziessen kiállított nyilvános kerteket; hallhatnak európai zenét, stb.; mindez azonban nem látszik a kínaira oly hatást gyakorolni, hogy azt követésre méltónak találják. Háza igénytelen kinézésű, azt nem törekszik kényelmessé tenni; utcái szűkek, nedvesek, járása alkalmatlanok; világításra papírosbélű fagygyertyákat használnak; fák nem ültet, a már meglevőket pedig kivágja; theázó kertjeit egészségtelen, poshadt, zöld színű víz veszi körül; zeneje igazán fülhásgató, stb., de azért meglegedetten és nyugodtan él, föltéve, hogy napi szükségleteit beszerezheti.

Külső megjelenése már inkább ajánlkózónak tünik fel: elegánsan vágott és jól megválasztott színű bő selyempalást fűdi testét, míg az öltöny egyhanguságát a derekát szorító óv hártya el; lábain kifogástalan tisztaságú vá-

szonból készült harisnyákat hord, melyeken vastag papirostalpu selyemcipőket visel; bajuszát, szakállát és fejének nagy részét borotválva — arca igen tisztának néz ki; majd fejbujájáról a leömlő koromfekete vastag hajfonat csak növeli a jó összhangzatot. Körmeit szereti megnövesztetni, de azokat tisztán tartani nem tudja. Alsó ruhája is, ha véletlenül kilátszik, kifogásra ad alkalmat.

Érdekesnek tűnt föl az angol telep közepére épített, de kínai stílusú vámház, hol a nap nagyobb részét hivataloskodásban kellett töltenem. Ott lehet látni több európaiat a legjobb készítményű író-eszközökkel ellátott asztalnál; majd közvetlen mellettük a sok munkálkodó kínait, a mint tusba mártott íróndjajukat függőleges irányban tartva, bámulatos gyorsasággal pingálják az ágas-bogas szép kínai betűket; vagy egyenmelyik valami számművellettel foglalkozva, kabátja ujját felgyűrten, a számoló tábla golyóit tologatja előre-hátra-ujjaival.

Nagyon sajtáságnak találtam, mikor egy vidékről jövő kínai valami ügyben egy shanghai-i születésű kínaival akart értekezni. Mivel az idegen csakis vidékének nyelvét ismerte, a helyi és mandarin-nyelvből pedig mit sem értett, hát el kezdett a shanghai-i emberrel beszélni — angolul, és igen jól megértették egymást. Ismerőseim aztán megmagyarázták, hogy Kínában minden tartománynak, sőt sokszor egyes kerületeknek is külön tájnyelve van, melyet mind külön lehet tanulni, ép úgy, mint bármely ismeretlen európai nyelvet.

Csak a Csili tartományban divó nyelvnek van némi általánossága, a mennyiben az udvar és mandarin világ által is mint közlekedő nyelv van elfogadva. E mandarin nyelvet már a tengerparton élő kereskedők ritkán sajátítják el, hogy pedig egymás között és a külföldiekkel is megérthessék magokat, — teremtetek egy sajtáságnak hangzó üztel-nyelvet az angolból, *mit* „pigeon english”-nek kereszteltek el, de a mit egy újon érkezett angol első hallatra bizonyosan kínai nyelvének gondolná. Illusztrációt, — ha például az ember gyorsan ebédelni akar, azt mondja a szolgájának: *my wonchee chow-chow chop-chop*; a mi pedig helyes angolul körülbelül így hangzanék: *I want you to get dinner quickly*.

Mindjárt megérkeztem után érdeklődtem Kína hírlapirodalmáról, és megütközve hallottam, hogy ott még kínai nyelven szerkesztett és kínai ember által kiadott hírlap nincs. A Pekingben megjelenő „Csing Pao” nem mondható újságnak; mert az csupán az udvar rendeleteit és a provinciális kormányok feliratait közli. A Shanghai-ban megjelenő „Sheu Pao” napilap csak utóbbi években keletkezett, de szerkesztője angol ember annak is.

Hogy kíváncsiságomnak részben eleget tegyenek, megmutatták egy példányát a „Csing Pao”-nak. Kezdetlegesen nyomtatott és rosszul összefűzött könyvecskének látszott; táblája sárga papírból áll, míg belső lapjai hosszabban húzott vörös vonalakkal vannak beosztva, s a szójegyek (betűk) a vonalak közé nyomtatva.

Ép abban a számban jelent meg Birma királyának egy felirata, melyet érdekességénél fogva följegyeztem, s a mely tökéletesen illusztrálja a „Csing Pao” jellegét. A királyi levél így hangzott:

„Még Tun Birma királya, stb. stb. mély hódolattal helyez egy kérvényt a mennyei dinasztia nagy császárának trónja elé: Vazallod mély áhitattal telten hajol meg Szentséged előtt, kinek atyai figyelmét a folyamok és hegyek sem kerülnek ki, s a kinek művelődést terjesztő törvényei előtt a távol óceánok birodalmi is meghajolnak. Valamint a napraforgó virág folyton a nap felé fordítja tányárát, ép úgy fordul az összes emberiség császári személyné felé. Vazallod egészen át van hatva azon mély kegy által, mely feljogosítja Birrát, hogy az a nagy kínai birodalom egyik hódoló tartományát képezze; és midőn Birmaország tributumát trónod számolya elé helyezném, Szung hegy szellemével együtt fölkiáltva dicsőítem felségedet.” (Kínai klasszikusok szerint a Szung hegy szelleme mindig azt kiáltja: „boldogság! hosszú élet!”)

Mikor a kínai nyelv tanulmányozása céljából Pekingbe fölhatván, utamat a főváros felé

vettem, rendkívül meglepett az azt körül övező falak impozáns külseje. Azonnal elképzelheti az ember, hogy most a barbár világ nagy metropolisz áll előtte, s szinte gyamitani véli a benne rejtőzködő keleties pompájú fényes palotásort. Képzeldőseimből azonban mindjárt beléptemkor kiábrándultam. Sűrű porfelleg üdvözölt, midőn a kaputól egész a császári palotáig vezető széles boulevardon megjelentem. A jobbra és balra fekvő házak vagy inkább boltok aranyos homlokzata csak úgy homályosan tűnt föl a mindenütt fölszállongó por között. Az utcán leginkább kék posztóval bevont két kerekű fo-

Pekingi fiaker.

gatok látszottak hivatva a közlekedés fentartására. Az ilyen kocsiakat többnyire izmos ösvérek vontatják az igen egyenetlen talaju döcögős utcákon. De vannak teherhordó szekerek is, melyeknél az igásbarom minden neme képviselve van. Láttam olyan fogatot is, hol elől állott egy szamár, utána jött egy teve és egy tehén, majd közvetlen a kocsi előtt egy apró mongol pony tipegett, mellette egy trabális öszzérrel. Mindez állatok — a szekérhez erősített — hosszú köteleknél fogva húzták a terhet, s ha valamelyik meglustult, a kocsinak biztató szava vagy többet mondó ütlegeivel lett ösztökélve. Mintegy változatosság okáért találkoztam néha karavánokkal is, a mint méltóságos tartással, véget alig érő sorokban ellegygetnek az utcákon.

Az efféle sürgés-forgás nagyon élettelen jellegű adna Pekingnek, ha az utcai kövezet eketlenül elhanyagolt állapotba, a sok rombadőlt és újra fel nem épített lakások szomorító kinézésére arról nem látszanék tanuskodni, hogy Peking egy, fényének tetőpontját már túlélt, a végenyészett pusztító hatalmának teljesen átadott város.

Feltűnő lehet, hogy Kínában a tengerészeti róm beszéde a világ műveltebb államai-nak képviselőiből álló kozmopolita, és nem tisztán kínai szolgálatra bízott. Oka ennek a kínai mandarinok ismert korrupciójában rejlik. Midőn 1859-ben az egyesült angol-francia hadcsapatok Pekinget bevették, s Kína a kereskedelmi szerződés megkötésére kényszerítettet, a hadakozó hatalmak képviselői úgy egyeztek meg, hogy a Kínáról rótt hadi sarcozt a külfölddel folytatott kereskedelem útján bejött vámból fogják megteríteni.

Hogy pedig a vámnak igazságos kezelése ellenőrzésnek, az illető kormányok beleegyezésével több angol, francia és amerikai konzul nevezetett ki kínai vámgazgatóvá. Becsületes eljárásuk folytán oly sok pénz gyűlt a pekingi udvar rendelkezése alá, hogy ott a kormány közegénél is föltűnést és csodálkozást kellett. A hadi sarcozt nem remélt gyorsasággal volna tisztázva, és Kína a helyett, hogy túladott volna a most már szükségletlené vált idegének, egy, széles ismerete és magas műveltségéről általános ismert angol embert, *Sir Robert Hart*-ot bízta meg a vámszolgálat szervezésével. Hart böles belátása, páratlan emberismerete és meglepően észélyes intézkedése folytán oly erőből álló szolgálatot teremtet, a melyre bármely művelt állam bízhatna lehetne. Ez adminisztráció ügynökei, kezdve az igazgatótól, le a legutolsó vámmörig, oly bőkezűen vannak fizetve, hogy ma már a föld minden országának legkitünőbb tehetségei közül vannak ajánlkózók arra, hogy a szolgálat rendes tagjai közé sorakozhassanak.

Az elfogadott ajánlkózók először is általános vizsgálatnak vannak alávetve Londonban, az ott székelt ügynőknél, majd Kínába kimenve, ott valamely kikötőben mint alsóbb-rangú asszisztensek működnek. Tehetségeikhez és a kínai nyelvben tett előhaladásukhoz mér-

ten fokozottan magasabbra emelkedhetnek. E szolgálat magasabb tagjai egyenesen érintkezésben állnak a pekingi *Tsung-li-jámen*-nel, mely hivatal a mi külügyminisztériumunknak felel meg. A *Tsung-li-jámen* Kína legmagasabb méltóságából van összeállítva, élén egy főherczeggel, ki a jelen uralkodó császárnak nagybátyja, névre *Kung-csing-vang*.

Az ily módon alakult vámszolgálatnak hivatkörre nincs csupán a vámbeszédre és kereskedelem előmozdítására szorítva. Hivatalnokainak, mint Kína érdekeit hűn szolgáló és az udvar iránt loyális egyéniségeknek, szavai bármily kényes politikai kérdésben is nyomatkosak, sőt lehet mondani iránnyadók. A mi kis haladás észrevehető Kínában, az mind ezen adminisztráció útján szivárgott be. A tengerpart mentén a hajózárs veszedelemes akadályok elhárítása, világító tornyok építése, időjelző állomások létrehozása, a most már tekintélyes kínai flottilla megteremtése, a hadsereg újjászervezése, az épen alakulóban levő posták életbehozatala, stb., mind e kozmopolita szolgálatnak a műve.

EGY FEDÉL ALATT.

ANGOL REGÉNY.

Irta **PAYN JAKAB.**

XXIV. fejezet.

Új fölfedezések.

Sturt ur korlátlan felhatalmazással bírt Mayne részéről a rábizott ügyben, s annál fogva előleges megkérdezés nélkül utnak indíthatta Bevil, a szökevény nyomában, Norvégiába. De nem mulasztotta el a történetekről értesíteni megbízóját, ki most állandóan Halcombe-ban tartózkodott, jegyese körében, bár lady Arden kíváncsára mind az ő, mind a lelkész és Evelyne egybekeleése a gyászidő letelte utánra volt halasztva. György kevesebbet adott az ily illetéketekre s hogy Eliz kényes — és nevelőnői minőségében alarendelt — helyzetén minél előbb változtathasson, egybekelésüket sokkal közelebbi határidőre tűzte ki s el volt határozva, hogy legközelebb Londonba mennek, lady Arden is egész családjával, hogy Eliz kikészítésére a szükségeseket bevásárolják.

Mig ez is megtörténne, György, ki a végrendelet kihirdetése óta korán kelő volt s a reggeli hét óra által egyszer sem hagyta magát ágyban éretni, mit annál szívesebben tett, mert reggeli előtt szokott kedves Elizevel találkozni s a kertben egy sétát tenni — a Sturt ur tudósítása utáni reggel is épen a kertben volt, mikor Eliz hozzá csatlakozott s miután egymást üdvözölték, azt mondta neki, hogy Spence Annabel, a kisasszonyok szobaleány, megkérte őt (Elizt), eszközöljön ki neki találokást Mayne urral, kinek fontos mondani valója van.

György, a ki soha sem hitte el tökélete-en, hogy barátja és a szobaleány közt a lugasban való találkozás oly egészen ártatlan lett volna, mint ezt Mayne állította, némi gunyos mosollyal fogadta e tudósítást, elvállalta mindamellett, hogy azt barátjával közli.

Maynet a lelkészszel, közös barátjukkal együtt találta. Az előbbi, kit a megbízás illetett, de ki Annabelre még most is méltó haragot tartott, hallani sem akart előbb a találkozásról. — Semmi dolgom vele, — mondá haraggal, — és neki sem lehet semmi mondani valója számomra.

De György s főleg a lelkész sürgetésére, hogy ki tudja, hátha a közös ellenséget, Walcot-ot illetőleg akar a lány valami fölfedezést tenni, végre ráállott, de azon világos és csak helyeselhető feltétellel, hogy ne tanuk nélkül találkozzanak, hanem Dyneley ur is jelen legyen harmadiknak. A mi a találkozás helyét illeti, azt a gyermekek tanuló szobájára határozták oly órára, mikor ezek kinn játszanak.

E megállapodás Spence Annabelnek tudtára adván, ő azt teljes megnyugvással fogadta, mert jobban felt — az általa halálosan megbántott — Mayne urtól, mintsem vele tanulatlan találkozni ohajtott volna, s örült, hogy ha már férfinak kellett lenni a harmadiknak, az legalább lelkész volt.

Reggelizés után tehát Mayne és Dyneley a gyermekek szobájába mentek, a hol Annabelt már reájok várva találták. Tisztelettel fölállott

s letette kezéből a munkát, melyen épen dolgozott és mély meghajlással fogadta a két urat. Megjelenésében semmi kihívó, vagy követelő nem volt, ámbár kétségtelenül felülállt helyzetén egész lényre. Arca szokatlanul halvány, mely tüzű fekete szeméi beesettek a még inkább elütöttek világos szöke hajától.

— Sajnálom, hogy zavarom önöket uraim, — kezdé halk, bátorlalan hangon, — de itt az ideje, hogy némi fölfedezéseket tegyek. Kérem, bizonyos-e, hogy Walcot ur elhagyta Angliát?

Miután erre igenlőleg felelték, így folytató. — Erősen megértettem őt, Mayne ur; de higgye meg, tizedrésznire sem, mint engem az az ember, a kit említett, a kin boszút állani feltett céloim, mi e lépésre is vezetett. Itéljen el s büntessen engem könyörtelenül, csak arra kérem, bányon époly könyörtelenül vele is.

E sajtáságos bevezetés meglepte hallgatóit. A lelkész mindaztál sietett megjegyezni.

— Mindenkit elér a maga búne, emberi boszúállás nélkül is. A boszúállás istené. S ha ő megsértette őt Annabel —

— Ha megsértette-e? — kiáltott föl a leány dühösen, mint egy vadmacska. — Oh! — Önök szánnalomból néznek rám — de én nem szánnalomból kérem. Segítsenek őt megbüntetni!

— Ezt a magam részéről megígérem, — szólt Mayne teljes elhatározottsággal, a lelkész rávetett engesztelő pillantásai daczára.

— Ön, Mayne ur, ön igéri nekem segítségét, a kit annyira megbántottam! De nem, nem én bántottam meg, én csak az ő vak eszköze voltam, a ki oly határtalan uralmat gyakorolt fölöttem. Hisz az első lady Arden halála után, ki árvaúl, kis koromban felfogott, ő nevelt, ő hozott engem ide ebbe a házba, saját céljai kivitele eszközéül — mindjárt elbeszéltem — és hogy rábírojn, tudják-e, hogy nekem házasságot ígért — s megcsalt, elhagyott.

Annabel szavait itt dühös zokogás fojtotta el s arcát kezébe rejtette.

— Ne győzője magát a mult ez emlékeivel, — szólt Mayne csitítólag. — Mi tudjuk a Walcot ur egész gonoszságát s részéről minket semmi sem lep meg. Mondja el, mire használta ő eszközül kezgedet.

Annabel most részletesen elbeszélte, mikép használta fel Walcot a sir Robert megcsalására. Hogy tanította meg szavakra és dalokra, melyek a néhai első lady Ardenéi voltak. Mikép utánoztatta vele először ennek hangját s kézvonásait, végre alakját s egész megjelenését is.

— Akarják őt látni? — kiálta föl, — néznek ide!

S ezzel lerántotta fejről dús szöke parókáját, mely rövidre nyírt fűrtös haját elrejtette. — Ha látnák valaha a néhai lady arczképét, — folytató, — fel fogják ismerni a hasonlóságot közte és köztem, melyet a szöke hajjal rejtettem el, de ezt levéve, éji órában s a képzelt által felszágazva, tökéletessé lehetett tenni.

Azután elmondta mind a részleteket, melyeket a fentebbiekből ismerünk s ismételte, hogy Walcot neki a sikerülés esetére házasságot ígért, de — bár a siker teljes volt — megcsalta és elhagyta.

A leány bő könyekkel kísért elbeszélését s dühösen dobta el magától a szöke parókát, hogy azt többé föl se tegye. De Mayne és a lelkész rávetették, hogy azt — ha eddig is viselte — tovább is viselnie kell, nehogy az egész dolog a cselédség számára menjen s idő előtt nyilvánosságra jöjön.

Mikor Dyneley és Frederic a leányt magára hagyták, a lelkész barátját is igyekezett a keresztényi megbocsátásra rábeszélni, de az egyenesen kimondta, hogy nem nyugszik addig, míg Walcoton elégtételt nem vett.

Mind a mellett jobbnak látták a fölfedezést nem közölni még egyelőre sem a ladyval, sem a leányokkal, csak Gresham Györgygyvel, a ki velőkvütt tartott mindenkiben s várta az alkalmat, mely a boszúállásra bizonyára nem soká fog késni. Azonkívül Sturt urral is közölték a dolgot, a ki abban a nézetben volt, hogy az Annabel vallomása alapján törvényesen is meglehet támadni a végrendeletet, mely e szerint család által csikartatott ki a néhai baronettől. E célra Annabelnek még egyszer ismételnie kelle vallomását az ügyvéd előtt is, a ki formászerű jegyzőkönyvbe vette és hitelesítette.

A háznál minderről mit sem tudtak s ment minden az előre kitűzött rend és tervszerint. — Lady Arden és a leányok részt akarván venni az Eliz kiházasításában, az egész család, Györgytől kísérve, Londonba ment a szükséges bevásárlások végett. Frankot és a kis Nagybabát is magokkal vitték s ez utóbbi maga parányi méltóságában, melyvel mindenki felett ur'kodott, nagyban élvezte a Londonban lételet s Eliz által vezettette magát és napról napra különböző részeit járta be a városnak.

Rendesen gyalog mentek, de egyik nap kocsin hozatták haza magokat s a kis Nagybaba is, de különösen Eliz egészen magánkiül látszott lenni a nagy felindulásban, úgy hogy lady Arden azt hitte, hogy nagyon kifáradt a kis gyermekkel való barangolásban — szobájába küldötte őt pihenni. Eliz nem szólt semmit, csak engedelmeskedett; de a gyermek — kiből a szó nem marad meg — elkezdte beszélni, hogy látták a papát s hiába csitították a nagyobbak, hogy ne beszéljen ilyeseket, ő a maga

akarva hinni szemeinek, a gyermeket is csitítani akarta, hogy nem az — mialatt az öreg ur el-tűnt egy fordulónál.

— No, hát csalódtatok, — mondá György. — Nem, nem, — szólt Eliz nála szokatlan erélyvel, — a mily igaz, hogy itt ülök, a baronet volt! Aztán követtük is a merre ment, s mindketten újra ráismertünk. Egy szálloda kapuján bement, a Nagybaba utána is akart menni, de én nem engedtem, hanem kocsit vettem s haza jöttünk.

— S tudod-e minő szálloda volt?
— Az «Öreg tanya» volt a címere.
— Az «Öreg tanya»? — kérde György meg-
ütöközve. — Hallottad-e e céget valaha?
— Ezelőtt soha, de fogadom, hogy soha el
nem feledem többé.
— Különös, — mormogá György, — de
nem mondta meg, miért találja különösnek.

Csak később, mikor a dolgot Evelynnel
újra megbeszélte, vallotta meg, hogy a néhai
nagybátyja, életében, ha Londonba ment, min-

az is, hogy hatszor annyi terhet szállítsanak az itteni
vonalak, mint Ausztria-Magyarország összes vasu-
tai. Londonban a Midland-állomásra naponként 319
személy s tehervonat jön és megy. A vasutakba fektetett tőke 1880-ban 42 milliárd forintot tett s ha e tőkének csak 4%-os kamatát számítjuk, e vasutak tiszta jövedelmének 1680 millió forintnak kellene lennie, azaz naponként mintegy 5 milliónak, a nyers bevételnek még egyszer ennyinek. S e számok még óriásabbaknak látszanak, ha meggondoljuk, hogy a vasutak tényleg csak egy fél-század óta léteznek.

* A mesterséges fagygyártás az Egyesült-Államokban igen elterjedt iparág. Jelenleg 12 gyárban évenként mintegy 10 millió fogat készítenek, azaz ez ország minden ötödik lakosára egyet. E fogak értéke mintegy egy millió dollár. Anyagul használják a porcellánfeldolgozó, hegyi quarcezt s más ásványokat, továbbá festésül platinát, titániumot s aranyat. Az ásványokat veres izzásba hozzák s aztán hideg vízbe dobva annyira szétmorzsolják, hogy a vízszinén usznak. A festő anyaggal keverve a jegecek darabjait ércmintákban ismét izzásnak teszik ki, mely eljárás igen nehéz. A fogak kitömésére évenként mint-

VADMÉSZÁROSOK.

(Éjjel, villamfényénél.)

Bizonynyal nem vagyok ellensége annak, a mit szokás «korszerűnek», «haladásnak», «divatosnak» (modern) nevezni. Az igaz, legjobb szeretném nemzetemet abban az állapotban, ha bár üveg alatt is, vagy tízezer esztendeig fentartani, a melyben volt Árpád alatt. Mert van ugyan hitem, hogy a magyar vagy egyáltalán képtelen versenyezni a mai európai, vagy helyesebben a (jövő) amerikai szellemmel, illetőleg egész őszintén megmondva: vagy nem képes a korszerű polgárosulásra, vagy ha igen (s én remélem: igen), hát akkor a polgárosulásban is az elsők közt lesz e föld kerekén. A magyar semmiben sem középszerű. Ő mindenben legnagyobb, vagy semmi.

De hogy milyen lesz, majd mikor a polgárosulás élén lesz? Arról egy kis Jókai-képzelem alkothat ugyan magának némi költői képet, csak hogy azt még sem tudhatja, így lesz-e valósággal?

mi fő — beláttam csakhamar, hogy voltaképp mégis csak jobb lesz, és itt kell maradnunk, mert — ez az elköltözés mégis csak úgy «venné ki magát» (hiába rázza fejét Zápolya ur Mukányiban, ez a kifejezés jó magyar kifejezés, mert nem minden germanizmus, a mi hasonlít a némethez) — tehát ez elköltözés mégis csak úgy venné ki magát, mint az elhárulás, a mi nem áll a mi testünkhöz. Aztán hát nomádok, első hősök a csatatéren már voltak egyszer. Minek produkálhók ezt másodsor. Sebb lesz megmutatunk, hogy abban is emberek tudunk lenni a gáton, a mi amannak a földadatnak körülbelül az ellentéte.

Ergo, így állván az elmélet, ha már itt kell maradnunk, hát akkor az a fő, hogy minél gyorsabban haladjunk a korszerűség virtuozitásában.

Ezért szeretném én nemzetemet egy kézcavarintással (im «Handumdrehen» no ez már — konyit a germanizmus) egy huszon-négy óra alatt megeviláználni, az amerikai polgárosultság élére taszítani. Politikában tehát

babonairtó tudományáról, találmányairól, és jól esik egyszerű, szűz erkölcsű természet-emberekkel érintkezve, visszatérni egy kissé az előbbi világ ördögéhez, gyiksárányához, grifmadarához, naiv szörnyeéhez, a kik tán nem is voltak rosszabbak a mostaniaknál, és inkább hagytak magukkal beszélni, mint a mi füst- és tűzokádó, kérlelhetlen gőzmozdonyaink.

Egy szó mint száz, a mint ezt már körülbelül egy előbbi cikkemben i-pedtettem, a természetet lehetőleg fertőzetlen állapotában találok sokkal szebbnek. A mint egyfelől a thea nem esnek jól mázos, aludt-tejes köcsögből, de minél elegánsabb ezüst készletből, kékeres finom lady kezektől főlzolgalva — akként a tejfőls bablives, a káposztás gombóc igazi kerete a cseréptányér és goromba szálfákól összeábdált erdei gunyhó.

Es ezek után már most akár semmit se mondjak többet arról a bolondos jelenetről, melyet a különben általam nagyon becsült angol természet világhíres különzsege és ahhoz való irigylt nagy módja rögtönöz magának, midőn

MERÉNYLET MILÁN SZERB KIRÁLY ELLEN A BELGRÁDI SZÉKESEGYHÁZBAN, OKT. 23-ÁN.

VADÁSZAT ÉJJEL VILLAMFÉNYÉNél.

ártatlanságában csak megmaradt állítása mellett, ámbar annak senki sem tulajdonított valami különösebb fontosságot.

Annál nagyobb volt a György meglepetése, mikor ebéd után — melyre Eliz nem jelent meg — Évi egy levélkét csusztatott kezébe, melyre Eliz, plajbászszal és zilált betűkkel annyit írt: «Jer hozzám Evelynnel, beszélnem kel veled.»

Évi a leányok szobájába vezette Györgyöt, hol Elizt még most is halványan s képéből egészen kikelve találta.

— Az istenért, mi bajod, kedves? — kérde György megrémülve.

— Ne sokat kérdd, — szólt Evelyn, — majd elmondja magát, a mit tud; tény, hogy egész lénye nagy rázkódást szenvedett. A dolgot én megmondom helyette; aztán kérdezd ki, ha akarod.

Eliz beleegyezőleg intett. S Evelyn elbeszélte, hogy a mint Eliz a kis gyermekkel Covent-Gardenbe ment, hogy ott a virágokat megnézzék, egyszerre a gyermek felkiáltott: Ni, a papa! Eliz körülnézett s egy-embert látott, a ki csakugyan egészen a papához hasonlított, csak hogy nagyon meggörnyedve, — de maga sem

dig az «Öreg tanya» című szállodába szokott szállani s mikor György e nevet hallotta Eliztól, azt hitte, hogy a lány, talán ismerve e körülményt, képzelete által helyezte a néhait e helyre, hol életében gyakran meg szokott fordulni. De ha Eliz e nevet soha sem hallotta előbb, — e föléves elesett, ellenben a látomány annál többet nyert valószínűségben!

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* A vasúti forgalom óriási volt elégé mutatja az a statisztikai adat, hogy jelenleg a világ összes vonalain évenként 1550 millió ember utazik (több, mint a hány lélek van a földön) s így naponként átlag 4¼ millió. Ez óriási számból magára Nagy-Britanniára 40 százalék esik, azaz mintegy 620 millió ember. Európára 1140 millió, Németországra 200, Ausztria-Magyarországra 40 millió. Mig tehát nálunk minden lakos átlag évenként csak egyszer utazik vasuton, Németországra már ötször, Nagy-Britanniában 15-ször. Ausztria-Magyarországban 1871—1880 közt 358 millió utas ment vasutakon, olyszám, mely Nagy-Britanniában aligegy félférvé jut. Az angol vasúti forgalom óriási nagyságát mutatja

egy félmillió dollár értékű aranyat használnak fel. 1778—1833 ig e ezéla ólomot használtak. New-Yorkban s Párisban sok fogorvos gyémántot s smaragdot használ. A betömésnél különféle gépeket alkalmaznak, melyeket az Egyesült államokban évről-évre tökéletesítenek. Jelenleg már egy fogorvos legegyszerűbb készüléke is mintegy 500 dollárba kerül.

* Korán érett gyermekek minden korban voltak, de valószínű, hogy soha sem találtak oly nagy számmal, mint jelenleg a rohamos haladás korában. Érdekes a következő példa is. Egy Boston mellett lakó gyáros 14 éves fiát Páris mellett neveltette. A fiu egyszerre csak otthon termelt. Megszö-késének magyarázatul azt hozta fel, hogy nem tudta kiállni, hogyan ferditik el hazája történetét Párisban. Egyik tanár példálát állította, hogy Lafayette francia tábornok úzte ki az angolokat Észak-Amerikából s Washington csak egy kissé segített neki. Jellemző az is, hogyan szerzett pénzt a fiatal amerikai hosszú utjára — tanuló társainak zsebpénzéből apró kölcsönöket vett fel s mindeniknek váltót adott az összegről.

* A villamvilágítás már Khinába is elhatolt. Shanghaiban az ottani európai gyarmata villamvilágítást az utcálapunknál alkalmazza, általában kitiűnő sikerrel.

Es azért az ember, már mint magam is, hajlandó azt az ezer év előtti sátoros magyart, a ki buzogánnyal végig söpörte Európát, szebbnek, eszményibbnek, mindenesetre költőibbnek találni, mint azt, mely majdan a tőzsdén duellál...

Es olykor kedvem lett volna inditványozni, rakodjunk föl hajókra, kerekedjünk föl, költözzünk el és telepedjünk meg valahol Ausztrália vagy Afrika mélyesége pusztái kellő közepén, a hova még vagy másik ezer évig nem ér el az átkozott civilizáció kősenkehes számum-szele; nyargalásunk ott, üzzük a csoda szarvast, harcoljunk nyíllal, és faciamus magnum áldomás; hiszen így volt szép, nagyszerű a magyar, e vadon természeti, és mivoltában; ilyen hősz, ilyen lovagnak született vitéz faj nem sok volt még idáig e teremtett világban. A görögnek Homerja nagyobb volt, de az eposz nyers anyaga, a nép maga aligha állt fölőtte a mi 48—9-iki honvéd legénységünknek is, a ki pusztá kézzel indult el, az ellenségre hagyva, hogy hozzon az fegyvert, majd ő elszedi tőle, és — meg is cselekedte.

Hanem hát arra, hogy ezt inditványozzam, tekintély, név is kellett volna, meg aztán — a

(a mennyiben minden magyar ember politikus) bizonynyal nem vagyok ellensége az ujkori vívmányoknak... hanem — quod erat demonstrandum — csakis politikában. A mi az aesthetikát, a költészetet illeti, az már a főnebbiek közül is következik, hogy e tekintetben nem kell e kornak izlésétől tanácsot kérnünk.

Vannak egyéb dolgok is, nem csupán a jezsuita-rend, melyekre ráülük: sint ut sunt, aut non sint.

Ilyenek különösen azok a nomád izü dolgok, melyeknek ugyszólván létfölőtele, élvezetességük sava-borsa a vadonszerűség, a minél meztelenebb, hogy úgy mondjuk: indiánszerű természetiség, mint például a háború és rokona a vadászat mestersége vagy szenvedélye.

E tekintetben már izlésem igazi közép-kori, barbáru ódi. Öserdő mélyén guszpusom tartja nem gyufával, de kovából útni ki a tüzet és illatos cserfataplót nyomni hüvelykujjammal a pipába. És lehetnék milliomos, de a tarisznyába straszburgi pástétom helyett bizony csak hasa-szalonnát vagy — követem — fokhagymás kolbászt vinnek...

Azután ott olyan jól esik elfeledkezni e kor minden comfortable és utilis vívmányairól,

a villamfényt arra használja, hogy fölriasztva az éjjel pihenő madarakat álmaikból (melyek vadászatának természetes ideje nappal volna), egy óra alatt annyi vadat abázoljon le repetér-masinaszerűleg, a mire máskor ugyanannyi ember hetek-hónapokon át kedvtelve vadászhatott, és a melynek esetlegeiről, apró kalandjairól éveken át volt mit mesélnie.

Azzal sem dicsekedhetem pedig, vagy vadolhatom magamat (már kiki hogy veszi), mintha ebbeli visszatetsésemet korszerűleg beteges szentimentalizmus sугallaná. Szeretem az állatot és mellette az emberről sem feledkezem el annyira, mint akármely olyan angol, a ki tagja az állatkínzás elleni egyleteknek és azonban gyárjai öldöklő legű üregeiben ezernyi emberrel gályarabszerű munkát végeztet nyomoru napidíjért. De a mi a vadászatot illeti, soha eszembe nem jutott, hogy jobb akarjak lenni magánál a jó istennél, a ki úgy rendelte, hogy egyik vadállat a másikra vadászson, de a tarisznyába valamennyire. Sőt szinte irigylem a vadállatot azért a szép hirtelen halálért, mikor «a puskaszót se hallja meg», t. i. valami igazi szép lövésre, tul van minden földi bajon.

Hanem aztán határa, mértéke van minden-

nek. A peesenyeszagon túl van még egyéb, némi-nemü szublimisebb inger, a mi engem a vadászatra lelkesít. Ha negyven vörös frakkos uri ember, negyven kutyával egy ketrecből elbocsátott nyulat vagy rókat hajszol, ez már játéknak, a kétségbeesésig fokozódó nagyuri unalom és fásultság utolsó kártyájának, a hová? enni nem tudó, kényeskedő szenvedés hőbortjának — de utóvégre mégis inkább volna per absum nevezhető vadászatnak is, mint az a másik szélsőség, midőn egypár ember kiki egy ily akasztófa-szerű készülék elé, és a fálalomban, alálathatlan sűrű csoportban oda tóduló madárseregéből néhány perc alatt lesortúzel vagy ezer darabot.

Hogy a dolog pajkos gyerekeknek, érzéketlen durva lelkeknek mulatságos lehet, azt megengedhetjük. Hiszen ismeretes a diák suhanczok ama sportja, mely abban áll, hogy egy kifogott békát körüljárva halálra vesszőznek.

E különös mulatság egyébként már két év előtt történt Angliában, de a nemesebb érzelmetű vadászokörök visszatetszése oly nagy volt miatta, hogy még eddig leg-lább nem lett divattá. Am az angol különözség olyannyira független, daczos természetű, hogy nem sokat törődik a világ visszatetszésével, sőt olykor abban telik öröme, ha azt provokálhatja, föllingerelheti.

A jelenet helye egy ugynevezett "tisztás", mely vadásznyelven erdővel övezett kisebb-nagyobb szabad tért jelent. Távlatban álló mozdonyból egy faalkotvány közé vezetett villamlámpát helyeznek, azt a négy dűz fölött dróthálóval veszik körül. Az erdőből és körül fekvő terekből hajtok a madarakat fölriasztják, melyek aztán álmosan, bódultan a fénynek repülnek. Egymástól néhány lépésnyire álló fegyveres emberek pedig ismétlő csövekkel a sokaság közé lödöznek. Az említett alkalommal az eredmény következő volt: 464 gruz (angolországi foglyszerű madár), 11 szalonka, 143 fogoly, 2 bagoly és rémséges tömege egyéb mindeféle madárnak. Ha ezt olytán városi hivatalnok vagy boltossegédféle vasárnapi puskások tennék, a kiknek nincs módjuk, alkalmuk vadász- vagy löszennyedélyük kielégítésére, mert kevés az idejük, még ilyenektől is megbotránykoztatónak tartanók. De az olyan milliomas különöz lordoknak, a kiknek módjuk volna igazi nemes izléssel üzni e szenvedélyt, azoknak e kicsapongás már valóban megbocsáthatlan.

VADJA JÁNOS.

A DUNA-TORKOLATBAN.

Szulina, okt. 26.

Hideg, ködös, esős időben indultunk egy unalmas uszáló-hordó kis gözössel Brailából Szulina felé; szerencsénkre alig haladtunk 10 —12 kilométert, az északi szél elűzte a felleget, és bár csipősen fujdogált szemünkbe Oroszország felől a szél, mégis napfényes időben értünk a kicsi, de csinos, tiszta Renihez, az első városkához az orosz részen.

Renin alól, közel Iszmailához, szakad el a Duna Kilia-ága; balról, dombos oldalán termékeny szántóföldek, jobbról rétság, nádas, fűzfabokrok közt sietve a tengerbe; de alacsony vize miatt csak Iszmailáj hajózható, ha csak most ki nem méri a nyakra-főre dolgozó erélyes orosz mérnökök. A Duna nagy ága itt egy délné kanyarodással Tulcsa alá visz, honnan egy hegyfok megkerülésével ismét kétfelé ágazik. A déli ág követi a dobrudzsai magaslatokat, elég széles, de nem elég mély vizet Szent-György falunál a csaknem elhomokosodott tengerbe önti, míg a középső szulini ág keskenyebb ugyan, de a dunai európai komisszió működése folytán már jól hajózható. — A bejáratnál mindjárt két felől a alkotmányok hajóják a Duna vizét a "szulini csatornába." — A csatorna girbe-görbe kanyarulatokat tesz, de 44 kilométer hosszúságában igen gondosan, nagy vizgázzal, megállapodás nélkül tisztították. Ez elött 5 évvel alig volt 15 láb mélysége, ma már 20% láb mélységet mutat a világító toronyra kitett tábla, pedig ez hiteles; minden fél kilométernyire ki van mutatva, hol lehet megállapodni a vize elcsézt, vagy kitérni akoró hajóknak; a mértékek szintén táblán vannak jelölve, a mederbe pedig, hol a víz csak valamivel is sekélyebb, mint a kijelölt szám: fekete vagy vörös libegő irányzókat vannak süllyesztve, a feketét jobbra, vöröset pedig balra kell kerülni a lemenő hajóknak.

A vidék egyhangú, szomorú, alacsony partokon elterülő lapály, benőve náddal, sással, kákával; még fűzfa sincsen, a mi az egyhangúságot felváltaná; de ott van a szunyogok milliárdja, mely örökös munkára kényszeríti az utazót, távol tartani e kellemetlen öslakókat.

Halálra unatkozva értünk Szulinához, lassan uszva végig a két parton szulifoltan álló mindenféle nagyságu és színű hajók által hagyott csatorna utcáján, míg a védgátak közlébe megfordulhattunk a már kijelölt helyet elfoglalandók.

Már délután volt; az égen ólom-szürke fellegek uszáltak, csak Krimea felől volt az égali fölrepedve, felséges kilátást engedve a tenger zajongó vegtelénjére. Hab-hab után nyomulva tolakodott a Duna torkába, küzködve ennek kisiető szürke sáros vizével, míg tehetetlen erőlködésben utolsó düvel neki vágódott a védgát oldalának és fele terhet keresztulhajítva: megtört az emberi építmény szilárd oldalán.

Este felé a szél egyre erősbödött, míg éjjel felé orkánná változott. — Az ég kiderült, de a tenger zajától, a vitorlakötelek összecsapkodásától, a folytonos erős himbálástól mégis nyugtalan alhattunk, míg reggeli 2 óra tájban siető szaladgálás, vészjelek, apró mentő bárkák, gözösök gyors zakatolása végkép kiverte az álmot szememből s mit teheték okosabbat, mint kísértáltak az alig pár száz lépésnyi tengerpartra, élvezni a háborgó tenger nagyszerű játékát.

A Duna torkolata egy kilométernyire mindkét oldalon végdált van a tengerbe vive. Az északinak végén, hol a víz már 14 méter mély — tíz év előtt alig 4—5 méter — van a külső világító torony. — Ehhez akartam eljutni, de lehetetlen volt a hullámvérstől még negyed-rész utra is elérnem. Kinn a tengeren egy és fél tengeri mérföld távolban három nagy gözös horgonyozott. Hogy milyen tánczot jártak, meglátszott a főbocra akasztott lámpák himbálózásából. Egy a hajók közül, a 2000 tonnás "Red Star", megrakodva 23,500 métermázsa árpával a Mendel-czég számlájára, felszakasztván horgonya a tenger fenekéről: iszonyu sebességgel rohant a part felé, míg alig néhány percnyi roham után oly erővel vágódott a tenger sekélyes fenekén levő martha, hogy rögtön kilyukadt és gyorsan lesülydött. A hajó személyzete, 23 ember, a kiálló árboczköteleken töltötte az időt iszonyu hányattatások közt csütörtök éjtl szombaton reggelig. A dunai komisszió mentő-gözőse és a pilóták egy más hajóval történt minden kísérlete őket leszábadítani, lehetetlen volt, sőt a kikötőből kijutni sem volt lehetséges. Hárman a matrózok közül — a legjobb uszók — beleveték magukat a partnak törő habokba, hogy vagy kiussznak, vagy bele vesznek; kettő el is veszett, mert midőn már homokot ért lábuk: akkor kapta vissza a hatalmasan csapkodó hullám, melyben végkép el is tűntek. Egy azonban valahányszor vissza akarta kapni a hullám: hasra feküdt és késő a homokba vágva u y tartózkodott és meg is szabadult. A többi huszat szombaton reggel szedte le a dunai komisszió gözös bárkája és az "Etna."

Ugyanez éjjel még hajótörést szenvedett a "Caslek" hadigözős, — a "Sciatisagavril" pedig nyomtalan eltűnt. Még ezeken kívül 4—5 hajóról beszélnek a hivatalos körök, hogy nyomtalan elvesztek; annyi bizonyos, hogy egy vitorlás hajó megrongálva, közel Szulinához partra vetődött, megrakodva apró szőlő, narancs, füge és más fűszerekkel, de ember egy sem volt rajta.

Szulina a róla nevezett csatorna két partján van azon földhánysára építve, a mely földet az üresen érkező hajók tehértől raktak fel az isten tudja, melyik földrészen; mert tulajdonképeni föld itt alig hogy létezik. Közvetlen a tenger és a Duna száijánál néhány hold föld valódi paradiesom; itt van a dunai komisszió izlése három — egymástól külön épített — emeletes háza; fakerítéssel választva el a tulajdonképeni falutól vagy mitől, mert ennek nevét nem lehet kitalálni.

A jobbparti lak- és hivatali helyiségek környéke, gondosan ápolot porondos utaival, kis kerteskéjével megnyugtató benyomást gyakorol a faluból vagy a tengerrel jövőre, — míg a balparton szintén a komisszió tulajdonát képező mindenféle raktárak, betonozó gépek, műhelyek, egy hajóhoz szükségeselt minden kigondolható műszerek halmaza van. E helyisé-

geken kívül kezdődik a helység, pár templom, egy nem tudom kinek és minek épült emeletes nagy román iskola, és a többi kért rendbe épített faházak; mind bolt és koresma, de mind olyan futó félbe, mint ha a Duna vagy a tenger minden percze ki akarná őket szorítani ronda oduikból. Udvara, kerje egynek sincs, mert közvetlen a ház közelében kezdődik a rét-sírkotú-káka, nád és sás. A komisszió kis kertjein kívül egyetlen fa, de még fűzfa sem nyílt a szél rohamait, az ablakokban rhum, cognac, pálinka és boros üvegek kínálkoznak, vagy szagos régi turó, füstölt és sózott hal, zölés színű sonkaszeletek, heringes skatulák foglalják el a virágcserepek helyét, a minek egyserű oka az, hogy itt egypár osztrák matróz otromba feleségén kívül nő nem lakik, nem lakhatik.

A szó szoros értelmében vett embert itt még képzelné sem merek, négy-öt igen gazdag görög közvetítőit kivéve, mint Stathatos, — Vlastopulos, Toscolos, stb. — a többi mind hamal, mind napszámból élő világ söpredéke, török-tatár-bulgár-görög-lipován-muszka-német, rongyos nép, melyet az övébe szurt kés és a közös nihilizmus tart össze, — és ma még a dunai komisszió rendíthetetlen tekintélye. — E férfiak, e fáradhatatlan, munkás, tudományos férfiak, itt az ész, az erő, a hatalom, ezek eszközölték azt, hogy már hat millió quarter gabona uszik ki Szulinán keresztül a világ minden részébe, — ezek eszközölték azt, hogy míg ezelőtt néhány évvel alig birt egy ezer tonnás hajó a Dunába fölvezni, ma már 2000 tonnás angol, görög és ritkán francia vagy orosz hajók Brailáj is fel mennek rakodni, pedig egy ilyen egyetlen hajóba én magam is (a Travancora) 22,500 métermázsa buzdit raktam. — Az ő érdemök a rend, a tisztaság; az ő érdemök a csaknem fényűzően berendezett tengerész kórház, — a száznegyen tanuló számláló iskola, hol olyan gyermekek tanulnak erkölcsöt, a kik apáiktól — mert anyjuk isten tudja, hol van — sem a háznál, sem az utcán jót nem láthatnak. Az ő érdemök, hogy a Duna száijában horgonyzó hajók közt — pedig két kilométer hosszán mind a két part sűrűn be van állva — soha semmi baj, semmi összeütközés nem történik.

Mi lesz e helyből, ha ez a dunai európai komisszió innen elmegy, vagy ha az oroszok a Kilia-ág kiadásával elveszik a Szulina csatorna vizét: — azt én meg nem mondhatom, de nem is képzelhetem. De tudom azt, hogy én Jókainak soha meg nem bocsátom, hogy a jövő század regénye honvédtje ide számúzi, — sőt még — még most eltagadom jóelőre volt honvédségemet: nehogy véletlenségből az ezer-éves ünnepélynél minket megmaradt volt honvédek, mint valami antidiluvianus állatok ide száműzzenek.

FERIZ.

MERÉNYLET A SZERB KIRÁLY ELLEN.

Nem csekély izgalmat keltett a múlt napokban a Belgrádból érkezett hír, hogy Milán szerb király ellen október 23-án merénylet történt el egy nő. A merénylet a belgrádi székesegyházban történt. Kezdetben, mint az ily merényleteknél rendes dolog, a tettnek politikai okot tulajdonítanak s több elfogatos is történt; de csakhamar kitűnt, hogy Markovicné, a merénylettevő nő bosszúból lött a királyra, kit férje kivégeztetőjének tartott. Férje Markovic Jefram ezredes ugyanis 1878. május 26-án végeztetett ki, Risztics miniszterége után hadbíró-ság ítélete folytán, állítólag a topolai eset következtében, de tényleg azért, mivel az ezredes, ki az 1863-ki lengyel felkelésben is résztvett s az oroszokat halálosan győlte, nyíltan küzdött a pánszláv irány ellen, mely abban az időben Szerbiában uralkodó volt. A szerencsétlen nő, ki férje elfogatásakor Ujvidéken rokonainál tartózkodott s azután is itt maradt, bánatában ingerült, izgatott kedélyállapotba esett s már régóta tervehette a bosszút férje gyilkosai ellen.

Milán a merénylet napján délelőtt 11 óra-kor érkezett meg Belgrádba a szomszéd Romániából. Már előbb tudatták vele névtelen levele-ben, hogy merénylet készül ellene s a hajót dinamittal robbantják fel s ezért nem is a Dunán jött haza. Megérkezvén, a szokásos fogadások s néhány percnyi pihenés után a székesegyházba ment, az ünnepies isteni tiszteltet s itt lött reá revolverrel Markovicné. Daczára a

közvetlen közelből történt lövésnek, a golyó eltereszte az irányt, mire Markovicné második-szor is ki akarta sütni pisztolyát, de a király egyik hadsegéde megragadta s gyorsan lefegyverezte s a katonatisztek és rendőrök elfogták. A király a körülményekhez képest elég hidegvérűséget tanúsított s míg neje elájult, úgy, hogy haza kellett vinni, ő maga ott maradt a templomban, míg az ünnepies mise véget ért.

A merénylet elkövetője ellen még most is foly a vizsgálat. Többeket elfogtak, de aligha valószínű, hogy az elfogatásoknak nagy eredménye legyen, mert a szerencsétlen nőnek nem igen voltak bűntársai, legföljebb ha olyanok, kik előtt a nő nyilatkozhatott ugyan szándéka iránt, de kik annak, tekintettel a szegény asz-szony ideges és elkeseredett állapotára, nem tulajdoníthattak komolyabb fontosságot.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A tud. akadémia kiadásában terjedelmes kétkötetes munka jelent meg, mint adalék Magyarország történelmi földrajzához. Egyes historikusok, mint Pesty Frigyes, Rómer Flóris, Nagy Imre már sokszor nyilvánították annak szükségét, hogy Magyarország régi földleírása elkészüljön, s az akadémia évek óta tervezi is egy történelmi Atlas elkészítését, mely a régi Magyarország felosztását, helyeit, hadi vonalait feltüntesse. Ez ohajtások közepette dr. Ortvasy Tivadar, az akadémia fiatal tagja, nagy fáradsággal összeállította "Magyarország régi vízrajza" adatait a XIII. század végéig. A vizek, folyók, mocsárok, hida-k, révek nemesak mint természetes határok, gyülekezési pontok, forgalmi irányok érdekesek, hanem mint a kultúra telepei is, mert rendszeren folyók mentében fejlődött a civilizáció, itt alakultak a népesebb telepek. Ortvasy Herodotó és Strabótól kezdte kutatásait, azután végigment az Árpádokori okiratokon, kijegyzé azokból minden ér, patak, fűrdő, árok, híd, rév, gázló nevét, s igyekezett meghatározni, hogy a ma már más nevi vizek, vízi pontok hol keresendők. Összeállítja mindenik különböző nevét, a mint történetíróknál, okiratokban előfordulnak. Ez nagy munka volt. A mű két terjedelmes kötetet tölt be, betűrendes cikkekcsékekkel, mint a lexikonokban szokás. Ortvasy négyezernél több víziról tesz említést, azt is megjelölve, hogy az illető név minő történelmi kútfőben fordul elő. Az adat összegyűjtése a régi századok vízrajzi topográfiájáról is ad képet. Szakemberek vehetik hasznát e lexikonnak. Ára a két kötetnek 5 ft.

II. Rákóczi Ferenc fejedelem ifjúsága. Thaly Kálmának mult évben megjelent nagyérdéku munkája, mely a szabadsághoz és hősnéke gyermekkorát, ifjúságát és házasságát adja elő, új kiadást ért Pozsonyban Stampfel Károlynál, ki az első kiadást is saját alá rendezte. A ritkább jelenségek közé tartozik nálunk, hogy tudományos munka egy év alatt a második kiadást is megéri. Ez is mutatja Thaly könyvének a közönségben fölbresztett érdek-lődését. Az új kiadás kisebb alakú, mint az első volt, s ára szintén kisebb, 2 ft 20 kr. Ekkép azok is, ki-ket az előbbi magasabb ára visszatartott, megszerezhetik most, E historikus művet az ifjúságnak is nemes olvasmányul lehet nyújtani, mert hazája történetének egy nevezetes korszakát, s egyik legnép-szerűbb, ideális hősnéke csaknem regényes fiatal életét ismeri meg belőle, s a haza szeretetének folytonosan táplálékot szolgáltat. Benne van Rákócziak háromféle, különböző életkorból való arcképe is.

"Házartásan", vagy a nő legszükségesebb életismerteteinek rövid előadása, írta De Gerando Antonina, a kolozsvári felsőbb leányiskola igazgatója. A művel szellemű helygy, ki az irodalom útján is annyi munkásságot fejt ki a női ismeretek terjesztésére, e könyvet növendékei számára készítette, de közrebocsátása által jó szolgálatot tett, mert gyakorlati tanácsokat ad a háztartás köréből, melynek rendjét az életbeli tapasztalatok ismertetik meg ugyan, de jó kézi könyvekben nyilvánuló tapasztalat és izlés fejlesztik tovább. Öt részre oszlik a könyv. Az elsőben van a mi szoros-an a háztartásra vonatkozik, a jó gazdasszony nélkülözhetetlen kellékeiről, előadva a pénzétől a veteményes kertig terjedő egész foglalkozási kört. A többi rész társadalmi tudnivalókat ad elő, mert

a háztartással összefügg a nemes értelemben vett családi tűzhely is, hol polgári tulajdonok, nemzeti törekvések ápolatnak. E szempontból szól az államgazdaságtan alapveiről, az alkotmányról, s a legészükségesebb törvények ismeretéről. A derék könyv a Légrády-testvérek kiadásában jelent meg.

"Magyar Helikon" című füzeteket indított meg Stampfel Károly pozsonyi kiadó, oly czélból, hogy az irodalom jeleseinél életrajzát nyújtja ifjúsági olvasmányul. Szerkeszti dr. Zólyomi Lajos. A két első füzetet megkaptuk. Az elsőben Toldy Ferenc életrajza van, arcképpel, az egyetemi könyvtár és a siremlék képével; a másodikban Vörösmarty szintén arcképpel, felhívárai szobra és szülőházának rajzával. Egy-egy füzet ára 20 kr.

Arany a lengyeleknél. Dr. Smolka lebergi egyetemi tanár, Smolka, a reichsrath elnökének fia nagyobb tanulmányt írt Arany Jánosról. A kellő adatok megszerzésére Szilágyi Sándor akadémiai tagot kérte föl, a ki sietett is kérésének eleget tenni.

"A képzőművészet remekei" című vállalatból, melyet a Divald-féle műintézet ad ki, megjelent az első kötet tizenegyedik füzeté, öt metsze tel. Ezek: "A haldokló gladiator", az ókori szobrászat műremek; "Jakab megáldja József gyermekeit", Rembrandt; "Madonna", Caricciól; "A pénzváltó", Rembrandt és "Jézus holtteste anyja öleiben" Van Dyck. A képekhez Szendrei (Wagner) János írt magyarázó szöveget. A füzet ára 1 ft 20 kr.

Folyóiratok. A "Magyar Philo-sófia Szemle" most kiadott füzetével fejezi be első évfolyamát. Baráth Ferenc és Böhm Károly tanárok nemesak avatott szakértelemmel, hanem tapintattal is szerkesztik e vállalatot, távol tartva a metafizikától. A szépirodalmi, bölcsészeti-történelmi és kritikai térről változtatják a közleményeket, melyeket jó tollak írnak, s az első évfolyam bebizonyította, hogy pártolásra méltó eszközt tudtak létesíteni a hazai bölcsészek egymásközi összeköttetésére, és a külföldi mozgalmak figyelemmel kísérésére. A most megjelent számban az első cikk Aranyról emlékezik meg igen melegen; ezt Baráth Ferencz írta. Nagy terjedelmű, s igen magvas közlemény a dr. Lechner Károlyé, a Schvartz-féle tébolyda főrovósá, a szellemi életünk fejlődéséről fölmerülő hiányokról s azok okairól. Saját tapasztalatait és érdekes következtetéseit adja elő arról, hogy a lelki élet hiányai az agyvélő fejletlenségéből erednek. Megfigyeléseit példákkal illusztrálja. A füzet most is közöl szemlét a külföldi filozófiai folyóiratokból. A két-havonként megjelenő folyóirat előfizetési ára egy évre 5 ft s a megrendelések Aigner Lajos könyvkereskedésébe intézendők. — A "Századok", a történelmi társulat folyóiratának novemberi füzetében Fraknói Vilmos folytatja Magyarországnak a cabrayi ligához való viszonyának ismertetését, Károlyi Árpád Balassa Balint életéből közöl adatokat; Szalay József Nápolyi László trónkövetelését írja le, azonkívül Jakab Elek, Deák Farkas, Mayer Aurél és Szádeczky Lajos tollából olvasható közlemények e számban.

A zsidó-kérdésről két rópirat jelent meg a napokban. Az egyik címe: "A zsidó-kérdés" Hoffmann Pál egyetemi tanártól s a fővárosi VI. kerületi országgyűlési képviselőjétől. Tárnyilagosan fejtegeti a naponként mind jobban vitatott antiszemita kérdést, s végül arra int, hogy föl kell hagyni a zsidók zaklatásával, melyet némelyek oly tarthatatlan magyarázatokkal indokolnak, de viszont a zsidóság tartása kötelességének, hogy a magyar társadalom rendjéhez és szelleméhez hűvebben alkalmazkodjék. A füzet ára 30 kr. — A másik füzet: "A zsidó-kérdés Magyarországon", Kókai Lajos könyvkereskedésében jelent meg, írta "egy szabadelví" ki azt sürgeti, hogy a zsidók térjenek át valamely protestáns vallásra. Ára 20 kr.

A nemzeti színházban e hó 10-én Katona József emlékéztére a "Bánk bán" tragédiát adták elő. A mű szépségeiből és tragikai hevéből Nagy Imre (Bánk), Jászay Mari (a királyné), P. Márkus Emilia (Melinda), Ujházy (Tiborcz), Bercsenyi (Biborach) s Egressy Akos (Petur) kiváló részeket érvényesítettek, s kihívasokban részesültek.

E hó 15-én pedig Paileron vigjátéka: "A hol unatkoznak" előadásán volt ünnepessége. Hosszas betegség után ebben lépett föl először ki-tünő művésznőnk, Prielle Kornélia. Az egész színház válogatott közönségét telt meg. A belépő művésznőt perczekig tartó tapsvihar fogadta, s pompás bokrétát kapott. Már előbb a színpalak közt a színház tagjai üdvözölték, kiknek nevében Bercsenyi Béla köszöntötte, s gyönyörű ezüst virágtartót nyújtott át a melyen megatott művésznőnek.

Uj magyar operett. A népszínház igazgató-sága "A tempelői" című új magyar operettet foga-

dott el előadásra. Zenéjét Erkel Elek, a népszínház karnyaga, szövegét Rákosi Jenő írta.

Az operaszínház falfestményeivel sietni fog-nak, mert a jövő év alatt el kell készíteni.

Vastagh György a belső csarnok mennyezetét és a tizenhat ívezet-falat díszíti Bachus életét feltűntető képekkel; Pesty Árpád a belső csarnok oldal falaira hat eszményi tájképet fest. A nézőtér plafonját Lotz Károly és Than Mór együtt festik és pedig Lotz váz-latait kitűnőnek találta; de a Lotz által benyújtottakat a czélnak inkább megfelelőbbeknek, mintán az utóbbiaknak az összenyomása — tekintve a távlatot, melyben alkalmazandók lesznek — előnyösebb. Székely Bertalan múzákát fog festeni és jelképes gyermekcsoportokat. A lépcsőház falaira nagy, történelmi festmények jönnek, melyekre nézve még végleges megállapodás nem történt.

A műcsarnok kiállításának első sorozatát e hó 15-én bezárták, s az új 20-án nyílik meg. Erre több mint 160 új festmény érkezett. Különös érdek-fognak kölcsönözni e kiállításnak a nagy számban beérkezett pályaművek, nevezetesen: a Munkácsy-féle 6000 frankos művészi ösztöndíjra, a képzőművészi társulat 200 darab 4 frtos aranyból álló nagy díjára, a magyar egyházi festészet emelésére alakult bizottságnak az ő felsége által a vallásalapból engedélyezett 500, 300 és 200 frtos díjára, a Ráth György-féle 100 darab 4 frtos aranyból és egy dísz-okmányból álló díjra s végül Ipolyi Arnold besztercebányai püspök és kitűnt előnk által magyar történelmi festményre kitűzött 500 frtos díjra. — A második sorozaton a külföldi művészek új fest-ményei is kiváló érteklők.

Munkácsy alapító levele. A képzőművészeti társulat legutóbbi választmányi ülésén mutatták be Munkácsynak alapító levelét a kétévénként kiosztandó 6000 frankos ösztöndíjról. A párisi osztrák-magyar nagykövetség által hitelesített okirat így kezdődik:

"Én, Munkácsy Mihály, azon fényes és lelke-sült fogadtatás emlékére, melyben «Krisztus Pilátus előtt» című festményem kiállítása alkalmával honf-társaim részesítettek és azon czélból, hogy magyar ifjaknak művészi kiképzetését a magam részeről is telhetőleg előmozdítsam, a folyó évtől számított tíz egy évszám után következő esztendőre, két-évenként ki-osztandó hat-hat ezer frankos ösztöndíjat tűzök ki. Az egyes pontok aztán megmagyarázják, hogy a pályázókna magyarnak s legfőlebb harminczöt évesnek kell lenni; az olajban festendő vázlatok vagy bevégzett kép, történelmi vagy életképek, a műcsarnok ősi tárlatán kiállítandó s három művészből és két műfőtől álló bizottság jelöli ki a három legkiválóbbat, melyek a mesterhez Párisba küldendőki választás végett, oly időben, hogy a nyertes a telet már Párisban tölt-hesse. Igéri Munkácsy az alapító levélben, hogy mihielyt körülményei engedik, a most tíz évre bizto-sított ösztöndíjat megfelelő tőke által állandósítani fogja s végül intézkedik netalán halála esetére is. A nyertes az ösztöndíjat Párisban magától Munkácsytól, havi részletekben kapja.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A földrajzi társulatnak érdekes ülése volt e hó 16-án. Faragó Ödön tartott felolvasást, ki mint előkelő kínai hivatalnok hosszú időt töltött a mennyei birodalomban, s jelenleg szabadságidejét itthon tölti. A posta-palota nagy terme szorongásig megtelt a legdiszesebb közönséggel. Mikor az elnököl Hunfalvy János bemutatta világlátott hazánkfiát, zajosan megjeleneztek, s aztán fokozott érdeklődéssel hallgatták felolvasását Kínáról. A tárgy érdekességét emelte a vonzó módor is, melyben Faragó előadta. Előadása illusztrációjával számos kínai iparczikket, porcellánokat, remekül zomán-csozott virág vázákat, festményeket, remek himzéseket és selymeket mutatott be. A tanulságos előad-ásért a közönség tapsokkal fejezte ki elismerését. Faragó Ödön nagyérdéku fölolvásásából lapunk más helyén bő részletet közlünk. S ugye közleményt, mint ama másikat, melyet Faragó ur Kínában töltött első napiról jegyzetéből volt szives átengedni lapunk számára, több illusztrációval kísérjük. Ide mellékeljük még egy kínai névjegy kisebbített másolatát, melyet Faragó ur fölolvása közben szin-

Ca. k. kizáról. szab. újonnan javított RUGANYOS SÉRVKÖTŐK.

A legújabb találmány a Bogand. amerikai tudomány újonnan javított ruganyos sérvkötő Politzertől, ép úgy, mint a legújabb és gyermekek számára rugóknélküli, tisztá gumiból művészi eszközre, s azon célja van, hogy még a legidősebb sérvet is a legrovidebb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép úgy nappal a gőrást több munka, vagy sok járulékos mellett, mint szintén éjjel alvásnál is használható, nélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatásban a legkevesebb is akadályozza lenne. Nagy haszonnal jár, ha éjjel át is a testen marad, mintán akkor kiválóan jó és kellemes nyomást eszközöl a szenvedő részre.

Árak: egyszerű 6-7 frt; kettős 10-15 frt; gyermekeknek felével olcsóbban.

Nagy raktár angol és francia acél sérvkötőkből, suspensoriu mokból, szőve, gumiból, valamint szarvasbőrrel is. A szarvasbőr és gummi suspensoriumoknak az a céljuk, hogy a terjedést megakadályozzák. — Méhsekedők, lépőknél, ágybetétek, hónap szám-csészék, övkészletek, gummi-lármák és minden gummi-áru-cikk. — Sérvkötőknél megjelendő, ha jobb, vagy ha bal felőli vagy kettős legyen-e, úgy szintén a derék bősége is.

Megrendeléseket utánvét mellett postafutóval szállítunk eszközöl. 636

Pollitzer Mór csász. kir. kötelekcsészítő, Budapest, Deák-Ferencz utca.

Poudre de Serail.

BLAHA UJJA művész kedvenc arépora. **LEGFINOMABB RIZSPOR.**

Minden eddigi bel- és kültéri gyártmányt földimul.

Egy nagy doboz ára 1 frt, kis doboz 60 kr. Kapható valódi minőségben a gyár végjegyével ellátva

MÜLLER J. L. illatszertárában

Budapest, koronaherceg-utca 2. sz., továbbá TÖRÖK JÓZSEF ur gyógyszerárában király-utca, ugyancsak az ország minden jelentékenyebb gyógyszerárában. Nagyban megrendelések közvetlenül a gyárába VII. ker., Rottenbiller-utca 36. sz., saját házamban intézendők.

Ismét eladónak szokásos áron áradélya. 707

SÜRGÖNY!

SÜRGÖNY! SÜRGÖNY!

Alexandria s Cairo lerombolása!

és az ottan volt telepedett szegény európaiak lemeszár-lása következtében azok részére készült árukat most oda szállítani nem lehet, ezeket

végeladás

végett átvetttem és **potom áron** tudom.

Mély tisztelettel 693

SCHILLER L., vászon- és divat-nagykereskedő „a szép menyasszonyhoz” Sz.-Fehérvárott.

Vidéki rendelvények azonnal és lelkiszeretesen teljesítenek. **Csomagolás ingyen.**

Pénzküldésnél postai utalványt kérek használni, zárt levélben tetemesen több a postadíj.

Leltári kivonat a raktárból.

Bírói becsők által leszáll. becsár. Most csak.

10000 db téli kis schawl.	—	10
10000 sz. utazó schawl.	—	60
3500 sz. ny. téli észak. főkendő.	—	75
2200 sz. ny. téli kendő.	—	135
3000 sz. ny. alex. posztó kendő.	—	195
10000 sz. lgt. kesi köt. cep. főkötő.	—	150
250 sz. szél. kitűző minős. oxford rfe.	—	25
235 sz. széles jó minőségű creton.	—	26
150 sz. sz. lf. indig szatén «hazai».	—	36
500 sz. sz. sziléz. kanavász 30 rfs lvg.	—	790
483 sz. sz. nehéz hegyi kanavász.	—	1090
560 sz. sz. kit. minős. feh. chiffon.	—	1095
270 sz. sz. leguoh. creas vászon.	—	1150
300 sz. sz. Stul cr.	—	550
300 sz. sz. leguoh. vászon az e. morv. és szil. takácsoktól.	—	1290
150 sz. sz. lgt. hollandi vászon.	—	18
220 sz. sz. lgt. feh. csinvat ágybuzat.	—	1590
300 sz. sz. lgt. rumb. kanavász.	—	15
80 sz. sz. szél. 45 rfs irlandi vászon.	—	28
65 sz. sz. sz. 52 rfs schönbergi vász.	—	35
1/2 test fin. francia batt. zsebk.	—	90
1/2 test tiszt. feh. fél czérna zsebkendő.	—	95
1/2 test lgt. szin. szf. zsebk. szin. széllel.	—	165
1/2 test valódi rumb. vászon zsebk.	—	210
1/2 test legfin. leguj. Stuzer zsebk.	—	160
1/2 test tiszta czérna kenyér ruha «hazai» k.	—	290
1/2 test lgt. valód. lenn törülköző.	—	260
1/2 test lgt. fr. damaszt. tör.	—	360
1/2 test lgt. mins. sávoslos szalvéta.	—	295
1/2 test lgt. anglia. dam. szlv.	—	385
2000 db szines sávoslos abrosz.	—	95
1685 sz. tiszta fehér sávoslos abrosz.	—	155
650 sz. legfin. feh. fr. dam. abrosz.	—	290
250 sz. tiszta czérna freidenthal sz. abr.	—	250

A szép bajusz

az ifjú legfőbb díszje. A bajusz nélküli ember nem talál a társaságban szerelmére. Bajusz nélkül minden eszék. A kinek még nincs bajusza, az csak azonnal rendeljen egy szelezenze

Musbacher baizsamot

Paul Rosse, Frankfurt/Main, Schillerstrasse 12. Bámulni fogja az eredményt. Doboz az egész szarva. Bőrdobozba, legerősebb megkötés mellett 1 Fl. 80 Kr. A pénz beküldése vagy utánvétele mellett. A megküldés után mentes.

HOFF

JÁNOS maláta-kivonati egészségi sör.

Ezer ember ennek köszönheti egészségét és örömeit életének.

58-szor kitüntetve.

Nyilvános köszönet és ritka módja az életré

gyógyeredménynek

1882. augusztus 21-én

egy anyától, ki tudatja, hogy családjában háttartalan öröm uralkodik, mert leánya, ki a legértékesebb félelemre adott okot, a Hoff János-féle maláta-készítmények, a maláta kivonati egészségi sör és a koncentrált maláta-kivonat használatát folyóan meggyógyult.

A legutóbbi európai fejedelmek, kir. udv. szállította

HOFF JÁNOS

urak, kir. bizottsági tagok, cs. kir. aranykoronás érdemkereszt tulajdonosnak, magas porosz és német rendek lovagjának, feltalálója és egyedüli készítője a Hoff János-féle maláta-kivonatonak, a legfőbb európai fejedelmek udvari szállítójának Bécsben, Stadt, Bräunerstrasse 8.

BUDAPESTEN,

zsibáros-utca 7. sz.

Egyetlen leányom, ki már 17 év óta heves köhögés- és mellfájásban szenved, a legértékesebb félelemre adott okot; ekkor lettem figyelmeztetve önnek egy hírlapi hirdetésre, melynek következtében az ön jeles maláta-készítményét egy kísérleti küldeményt hoztattam. Ezen idő óta azaz január 1-től Julius elejéig használta leányom a maláta-kivonatot, a koncentrált maláta-kivonatot és oly jelentékenyen javult, hogy már most is teljesen egészségesnek mondhatjuk. Mi mindnyájan gyermekünk életének megmentőjeként tekintünk önszörökhalálára kötelezve ez-zük magunkat.

Neumarkt

1882. augusztus 24-én. Tisztelettel **Ich H.** föld-birtokosú Neumarktban, Stájerországban.

A Hoff János-féle maláta-készítmények ára: Maláta-készítmények 1 üveg 60 kr., 2 üveg 110 kr., 3 üveg 160 kr., 4 üveg 210 kr., 5 üveg 260 kr., 6 üveg 310 kr., 7 üveg 360 kr., 8 üveg 410 kr., 9 üveg 460 kr., 10 üveg 510 kr., 11 üveg 560 kr., 12 üveg 610 kr., 13 üveg 660 kr., 14 üveg 710 kr., 15 üveg 760 kr., 16 üveg 810 kr., 17 üveg 860 kr., 18 üveg 910 kr., 19 üveg 960 kr., 20 üveg 1010 kr., 21 üveg 1060 kr., 22 üveg 1110 kr., 23 üveg 1160 kr., 24 üveg 1210 kr., 25 üveg 1260 kr., 26 üveg 1310 kr., 27 üveg 1360 kr., 28 üveg 1410 kr., 29 üveg 1460 kr., 30 üveg 1510 kr., 31 üveg 1560 kr., 32 üveg 1610 kr., 33 üveg 1660 kr., 34 üveg 1710 kr., 35 üveg 1760 kr., 36 üveg 1810 kr., 37 üveg 1860 kr., 38 üveg 1910 kr., 39 üveg 1960 kr., 40 üveg 2010 kr., 41 üveg 2060 kr., 42 üveg 2110 kr., 43 üveg 2160 kr., 44 üveg 2210 kr., 45 üveg 2260 kr., 46 üveg 2310 kr., 47 üveg 2360 kr., 48 üveg 2410 kr., 49 üveg 2460 kr., 50 üveg 2510 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA

vagyis családok házigazdáknak és gazdasszonyoknak, helységi előjáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium.

Alapítá 1883-dik évre Szerkesztő **MAJER JÓZSEF.** köhalmi **KIMSTEIN JÓZSEF.**

HUSZONNYOLCZADIK ÉVFOLYAM.

Ára füzve 50 kr.

TARTALMA: Kamatszámítás új pénzben. — Cselédbért árendát mutató tábla. — Naptári-rész jegyzéklappal. — Bélyegekről. — I. Az erkölcsi világ. Névnaptár mutató tábla (abrendben). — Simor János bíró, hercegprímás és esztergomi érsek 25-éves püspökségének emléke, (ünnepe 1882. június 29-én.) Simor László. (Három képpel). — Bajaink oka. Nyulassytól. — A vándor vitéz. (Történeti elbeszélés a XIII. századból, egy kardszagi régi írás után). II. Gazdák naptára. Rétöntözésről. Levél a szerkesztőhöz. Somogyi Gy. — Mennyi magot kell a lóheres vagy luczernás földbe vetni? — Mit tartunk az árpatermesztésről. — Zöld takarmányozásról. — Spárga termesztése. — Új éke. Howard szabadalmazott hármaseke. (Képpel). — Apróságok. — III. Népevelők naptára. Mészáros Imre. (Arcképpel.) Dalmady Imre. — A munkásságra is nevelni kell az embert. Zámolyi Varga Mihály. — Rácz Antal. (Arcképpel). — IV. Gazdasszonyok naptára. Boldog Jolánta IV. Béla királyunk szent életré leányának élete és erényei. Szecsey Ferencz. — V. Történetek. A magyar ezredvi ünnepély alkalmára. Adakozzunk Szent István király szobrára. — A beszerzezbányai székesegyház. H. Horváth Bélától. (Képpel). — Gróf Csáky Miklós esztergomi kanonok. — VI. István bácsi a házban és a nagy világban. A szegedi magyar ház. (Képpel). Dr. Fodor F. után. — A nyitra völgye. (Képpel). — Tenger alatti vasút Angol-országgal és Franciaországgal. (Három képpel). — A szent Gotthard-alagút. Somogyi Gy. — VII. Művészet. «Krisztus urunk Pilátus előtt» Munkácsy híres festménye és arcképe. — VIII. Tréfák mezeje. Adomák. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

TRIESZTI KIÁLLITAS SORSJÁTEKA.

1. főnyeremény készpénzben frt 50.000

2. főnyeremény készpénzben frt 20.000

3. főnyeremény készpénzben frt 10.000

Továbbá 1 10.000 frtos — 4 a 5000 frtos — 5 a 3000 frtos — 15 a 1000 frtos — 30 a 500 frtos — 50 a 300 frtos — 50 a 200 frtos — 100 a 100 frtos — 200 a 50 frtos — 542 a 25 frtos, összesen

1000 nyeremény 213.550 forinttal

s ezeken kívül még számos más mellék-nyeremény a kiállítók által ajándékozott kiállítási tárgyakból.

Egy sorsjegy ára **50** krajczár.

Megrendelések 15 kr. postaköltség mellékeléssel, következő helyre intézendők:

Trieszti kiállítás sorsjáték-osztálya

Piazza Grande Nr 2, Triest.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

SZÉKELY-EGYLETI KÉPES NAPTÁR

az 1883-dik közönséges évre.

Szerkesztőbizottság:

Bochkor Károly, Buzogány Áron, Deák Farkas,

Imets Jákó, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Turóczy Adolf.

Második évi folyam.

Ára füzve 30 krajczár.

TARTALMA: Naptári rész. — Kamatszámítás új pénzben. — Cselédbért árendát mutató tábla. — Bélyegekről. — Czímnevtár. — Olvasókönyv. Báró Kemény Gábor. (Arcképpel). — Haza felé. Simay Jánostól. — Gyergyószentmiklósi Dr. Fogarassy Mihály, erdélyi püspök. (Arcképpel). Kovács Ferencz. — Ének kántor Erzsébetnél. Vass Tamástól. — Báró Apor Károly. (Arcképpel). — Tulipán Marczai. Günczi Jánostól. — Mikó Mihály. (Arcképpel). Imets F. Jákótól. — Szenásmész. Történeti vázlat. Imets F. Jákótól. — Azt hittem, hogy... Györffy Józseftől. — Kriza János. (Arcképpel). — Népdal. Kriza Jánostól. — A méhészet haszna, a méhek egyszerű kezelésének előnyei és a méhtenyésztés körüli helyes eljárás. Grand Miklóstól. — A volt Maroszelek iskolai alapítványa. — A komló mivéle. Kozma Ferencz. — Hasznos tudnivalók. Deák Lajostól. — Csikmegyében termelésre ajánlatos gyümölcsfajok. Márton Ferencz. — A pálinkáról a székelyeknek. — A köszörös. Rajz. Pettei Istvántól. — A... kertben. Szász Károlytól. — Régi levelek. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

48-ik szám 1882. BUDAPEST, NOVEMBER 26. XXIX. évfolyam.

Műfajtái: Feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és a egész évre 12 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: a egész évre 8 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: a egész évre 6 frt. Keltetői előfizetésekre a postailag meghatározott viteldj is csatolandó.

FELEKINÉ MUNKÁCSI FLÓRA.

A NEMZETI színház ünnepet ül. Huszonöt éves jubileumát ünnepli meg egy elsőrendű tagjának, kit e műintézet s általában a magyar szülő és alakító művészet büszkeségének fog nevezni a magyar színészet krónikája, akkor is még, mikor már rég elhangzott a taps és elhervadt a koszoru.

«Leköve csügg egy rövid bilincsen: ez a jelen; a jövőhöz semmi köze nincsen», — írja Petőfi a színészről. És az bizonyos, hogy a színész közvetlen hatása megszűnik azonnal, a mint leszállott a világot jelentő deszkákról. De a közvetett hatás megmarad továbbra is, megmarad azok emlékeztetésében, kiknek a művész játékában gyönyörködni alkalmá nyílt s annál élénkebben, annál maradandóbban marad meg, minél nagyobb vala a művész, ki alakját emlékeztetünkbe bele tudta véni. És jön az író, jön az aesthetikus s papírra veti az alakítást, annak hatását, részleteit oly eleven színezéssel néha, hogy a ki azt késő évek múlva olvassa, — mintha csak maga előtt látná a játszó alakot a színpadok előterében, arczával, mozdulataival, érzelmeivel, indulataival, szenvedélyeivel, — az egész művészt.

Nagy hátránya a színésznek, hogy noha összes testi-lelki előnyeit, egész tehetségét, temperamentumát önti művészetébe, mégis kevésbé lehet önálló, mint a többi művészetek fölkenjei. A festő, kezében egy ecsettel, a szobrász egy vésővel, a költő, író egy szál tollal, a zenész egy nyirettyével megállapíthatja a maga nagyságát, a nélkül, hogy másra kellene szorulnia, a benne élő égi szikra egymaga is fölemeli, s csillagot alkot belőle, mely ott ragyog a művészetek firmamentumán. A színész, noha festőből, szobrászból, költőből, zenészből, minden művészből kell benne lenni valaminek, — csak a költő karján jut abba a helyzetbe, hogy megnyithassa maga előtt a művészet csarnokát s ott előkelő helyet vívhatson ki magának. E mástól függő helyzetét, igaz, bőven kárpótolja őt az a közvetlen hatás és elismerés, melyet művészetével elér, s mely sokkal intenzívebb, bensőbb, melegítőbb bármely más alkotóanál, már azért is, mivel már maga az alkotás közben érvényesül s kölcsönhatásban nyilvánul a művész és közönsége között. Egy nagy néző tömeg szívével kényünk-kedvünk szerint játszhatni, azt fájdalomra, csapongó öröme hangol-

hatni, szabadon ringatni a különböző érzelmek hullámain s *lútni*, érkeinkkel, közelből tapasztalhatni a hatást, melyet művészetünkkel elérünk: ez rendkívül kéjesen izgató, fölemelő, boldogító érzés lehet, melyhez más semmi, talán csak azé a szónoké hasonlítható, a ki ott nyomban tapasztalhatja, hogy szavainak győző, lelkesítő, nagy elhatározásokra ragadó hatása van.

Talán az égi kéjért, melylyel a színművészt alakításának sikere már ott a forró deszkákon betölti, az azon melegeben nyert elismerő tapsért és koszorúért, — mint egy ellensúlyozásul kell annak úgy lenni, a hogy Petőfi mondja. Az igazság elve követeli meg, az egyen-

súly kívánja egy, hogy a színművészeknek, a kinnél senki nem élvezzi nagyobb teljességgel a jelent, a jövőhöz köze ne legyen, vagy csak annyiból legyen, a mennyiben nagyságuk, dicsőségük híre megmarad, — de mindazt, a mi a nagyságát, dicsőségét szülte, magával vigye abban a pillanatban, a mint elhagyta a színpadot, elvige az örök feledésbe, a sírba, mely nem beszél.

Szerencsére a magyar színművészre nem áll egész mértékében a rideg szabály: egy vidám pálya, melynek vége szomorú. A magyar színművészet kitűnőségeinek működése nem szorítkozik a színpadra s a pillanatnyi hatásra. Az ő hatáskörük sokkal tágabb, érdemük sokkal na-

FELEKINÉ MUNKÁCSI FLÓRA.